

Förtroende för föräldrar

Vilka har det och hur inverkar det på levnadsförhållanden

**En studie av barn och ungdomar i åldersgrupp 10-19 år i
Malmö**

Stig Elofsson

Abstrakt

Syftet med denna rapport är att undersöka hur gruppen barn och ungdomar som inte har förtroende för någon förälder respektive de som endast har förtroende för en förälder skiljer sig från de som har förtroende för bägge föräldrar när det gäller social bakgrund och levnadsförhållanden i olika avseenden. Materialet till rapporten har hämtats från slumpmässiga undersökningar i Malmö som genomförts under skoltid i mellan- och högstadiet samt gymnasiet år 2019. Sammantaget har 6489 elever besvarat enkäten.

Resultaten visar att tjejer i lägre utsträckning har förtroende för bägge föräldrar och fler har endast förtroende för en förälder. Andelen som har förtroende för bägge föräldrar minskar med ökad ålder. Barn och ungdomar som inte bor med båda föräldrar eller har växelvis boende saknar oftare förtroende för någon förälder. Barn och ungdomar med utländsk bakgrund anger oftare att de inte har förtroende för någon förälder.

De som saknar förtroende för bägge föräldrar har i fler avseenden en sämre skol- och fritidssituation, sämst bland de som inte har förtroende för någon förälder.

Hälsosituationen är bättre bland de som har förtroende för bägge föräldrar och dessa har bättre hälsorelaterade levnadsförhållanden när det gäller fysisk aktivitet, matvanor, förekomst av mobbing/trakasserier samt rädsla/oro. Dessa har också en mer optimistisk syn på sina möjligheter i skola, på fritid och i livet. Sämst är situationen i de flesta fall bland de som inte har förtroende för någon förälder.

Förord

Ung livsstil är ett forsknings- och utvärderingsprojekt som studerar ungas levnadsvanor och livsvillkor inom en rad områden samt preferenser inom fritid och kultur. Projektet är ett samarbete mellan ett femtontal kommuner³ i Sverige och institutionen för socialt arbete (Stig Elofsson) vid Stockholms universitet. Forskningsprojektet startade 1984 vid sociologiska institutionen på Stockholms universitet för att undersöka barns/ungdomars fritidsvanor och preferenser inom fritid. Sedan studien 2004/2005 i Stockholm har perspektivet vidgats och strävat efter att mer utförligt kunna beskriva och analysera barns/ungdomars livsvillkor. I första hand står dock fortfarande deras situation och preferenser på fritidsområdet i centrum för våra studier. Sedan år 2000 genomförs studier inom Ung livsstil också i grund- och gymnasieskolan.

Ett stort tack går till alla de barn/ungdomar som besvarat enkäterna och gett en beskrivning av era livsvillkor och önskningar. Detta ger ett viktigt underlag för att politiker skall kunna utforma en politik för barn- och ungdomar. Ett stort tack också till de personer i medverkande kommuner som genomfört fältarbetet samt kodning av enkäterna! Utan er hade inte studierna gått att genomföra i den nuvarande omfattningen.

Olika rapporter inom ung livsstil finns att ladda ned gratis på www.unglivstil.org Ung livsstil finns även på Facebook! Följ forskningsprojektet för att se de senaste resultaten www.facebook.com/unglivstil

Stockholm 2023 Stig Elofsson Fil. Dr i statistik och docent i socialt arbete E-post stigelofsson@bredband.net
C författaren.

Innehållsförteckning

Inledning	1
Syfte	2
Material och metod	3
Genomförande	3
Undersökningsgrupp.....	3
Mått	4
<i>Familjesituation.....</i>	<i>4</i>
<i>Socioekonomisk bakgrund</i>	<i>4</i>
<i>Svensk respektive utländsk bakgrund.....</i>	<i>5</i>
<i>Bostadsområde.....</i>	<i>5</i>
<i>Hälsa och livskvalitet.....</i>	<i>5</i>
Statistisk metod	7
Förtroende till föräldrar efter kön och ålder.....	8
Social bakgrund.....	9
Familjesammansättning.....	9
Socioekonomisk bakgrund	11
Svensk/utländsk bakgrund	13
Typ av stadsdel.....	15
Hur inverkar social bakgrund?	17
Skolsituationen	21
Sammanfattning	25
Fritidssituationen	26
Intresse för att kommunen skall satsa på fritidsverksamheter.....	28
Intresse för att delta i/ägna sig åt olika fritidsaktiviteter	30
Deltagande i olika fritidsaktiviteter.....	32
Hur nöjd med fritiden och vilka möjligheter på fritiden?	35
Sociala kontakter - relationer.....	37
Fysisk aktivitet.....	41
Matvanor.....	43
Rädsla otrygghet.....	46
Engagemang för att påverka, politiskt intresse.....	50

Sammanfattning	52
Möjligheter i livet	53
Hälsa livskvalitet	54
Sammanfattning och diskussion	56
Litteraturlista	58

Inledning

Vi har i en rad olika sammanhang funnit att förtroende för föräldrar, d v s om barnen/ungdomarna i frågan *Vilka personer har du förtroende för?* markerat mamma respektive pappa, har en direkt, fristående inverkan på deltagande i fritidsaktiviteter liksom hälsa/livskvalitet. Detta innebär alltså att denna faktor direkt inverkar efter kontroll för familjesammansättning, socioekonomisk respektive svensk/utländsk bakgrund samt i vilken stadsdel man bor i. Ser vi till den rapport som vi just arbetar med i Malmö finner vi sådana direkta samband i följande fall:

Variabel	Mellanstadiet	Högstadiet	Gymnasiet
Med IF	Ja		
Utomstående instrumentellt	Ja	Tjejer	
Utomstående totalt	Killar		
Kan ej delta i fritidsaktiviteter man vill		Killar	Killar
Hur nöjd med fritidssituationen, låg		Tjejer	
Alltid frukost		Tjejer	
Alltid lunch	Tjejer	Tjejer	Tjejer
Rädd boendeområdet	Tjejer	Killar	
Rädd buss/tåg		Killar	Tjejer
Rädd i centrum		Killar	
Låg hälsa	Tjejer	Tjejer	Tjejer
Låg livskvalitet		Ja	Killar
Besökt bibliotek	Killar		
Läst böcker		Tjejer	
Vill IF	Killar	Killar	Killar
Fritidsnämndens satsningar	Killar		
Fritids- och tekniska nämndens satsningar	Killar		

Ser vi till kön tycks sådana samband förekomma ungefär lika ofta bland killar och tjejer men det finns en tydlig ålderskillnad. Det är betydligt vanligare med samband i mellanstadiet, var-efter antalet sjunker för att bli lägst i gymnasiet. En viktig sak är här att alla dessa samband visar att barn/ungdomar som inte har förtroende för bägge föräldrar har en sämre situation. Även efter kontroll för familjesammansättning. Socioekonomisk respektive svensk/utländsk bakgrund samt i vilken stadsdel man bor har de som inte har förtroende för bägge föräldrarna en sämre situation. Nu är det viktigt att också komma ihåg att vi endast studerat ett begränsat antal fall t ex när det gäller fritidssituationen och inte minst, vi har inte studerat hur det ser ut när det gäller barnens och ungdomarnas skolsituation. Togs även detta med skulle det säkert framträda ännu fler samband.

Som redan påpekats utgår variabeln förtroende för föräldrar från i vilken utsträckning barnen och ungdomarna kryssat för att de har förtroende för mamma och pappa separat. En majoritet har kryssat för bägge men det finns en del som inte gjort detta. De två övriga alternativen i den bildade variabeln – man har inte förtroende för någon förälder respektive man har endast förtroende för en förälder – stor i stor utsträckning för olika situationer. Huvuddelen om inte alla som inte har förtroende för någon förälder har markerat att de inte har förtroende till någon av sina föräldrar, de flesta bor ju trots allt med en av dem. Det andra alternativet är inte lika klart. Det kan handla om att man tar avstånd från den andra föräldern, men det skulle

också kunna handla om att man har liten eller ingen kontakt med den andre föräldern. Detta kan innebära att levnadsförhållandena skiljer sig mellan dessa båda grupper.

I analyserna har sådana direkta samband tolkats som en indikation på att relationen, kontakten med föräldrarna har en inverkan men det finns – med tanke på utsattheten – starka skäl för att få en djupare förståelse för vad som skiljer ut de som inte har förtroende för bägge föräldrar och även närmare undersöka skillnaden mellan de två grupperna.

Syfte

Syftet med rapporten är att undersöka hur gruppen barn och ungdomar som inte har förtroende för någon förälder respektive de som endast har förtroende för en förälder skiljer sig från de som har förtroende för bägge föräldrar. Vid sidan av detta vill vi även studera hur de två separata grupperna skiljer sig från varandra när det gäller levnadsvillkor och levnadsförhållanden. Vi kommer här att studera olika variabler som beskriver barnens och ungdomarnas sociala bakgrund, deras skol- och fritidssituation, sociala kontaktnät, matvanor, rädsla/otrygghet, engagemang ”politiskt”, hur de ser på sina möjligheter i skola, på fritid och i livet jämfört med andra i samma ålder liksom deras hälsosituation. Med denna breda analys torde vi kunna få en god uppfattning hur de tre studerade grupperna skiljer sig åt.

Material och metod

Målet med undersökningen *Ung livsstil* har varit att beskriva barns och ungdomars fritids- och levnadsvillkor i Malmö. Eftersom inga liknande studier genomförts i Malmö sedan 1996 valde fritidsförvaltningen i samråd med *Ung livsstil* att avgränsa studien till högstadiet för att kunna skapa ett tillräckligt stort urval för att få generaliserbara resultat utifrån Malmös tio gamla stadsdelar (Centrum, Fosie, Husie, Hyllie, Kirseberg, Limhamn-Bunkeflo, Oxie, Rosengård, Södra innerstaden och Västra innerstaden). Denna omfattande studie möjliggör en nedbruten analys utifrån samtliga bakgrundsvariabler där eventuella strukturella skillnader kopplade till bostadsområde belyses. Avgränsningen innebär dock att mellanstadiet och gymnasiet inte undersöks. På grund av begränsade resurser uteslöts även sär- och resursskolor¹.

Genomförande

Eleverna har fyllt i enkäterna under lektionstid i skolan. Vid varje undersökningstillfälle har en anställd från fritidsförvaltningen i Malmö eller *Ung livsstil* varit närvarande i klassen när enkäten fylldes i. Den ansvarige har också vid de flesta tillfällena introducerat enkäten för eleverna och samlat in dessa efter att de fyllts i. Har eleverna haft frågor eller svårigheter vid ifyllandet av enkäten har den anställde från fritidsförvaltningen (eller motsvarande) och läraren hjälpt till.

Undersökningsgrupp

Urvalet i Malmö och andra kommuner som studerats inom *Ung livsstil* har genomförts genom ett slutmässigt stratifierat urval². Liksom i andra studier som genomförts inom *Ung livsstil* ingår både kommunala skolor och friskolor i urvalet. Detta innebär att resultaten kan ses som representativa för alla elever – utom de som går i sär- eller resursskolor - i hela kommunen.. Bortfallet består främst av elever som av olika skäl inte varit närvarande vid den lektion då enkäterna besvarades.

I undersökningarna har tydligt markerats att det är frivilligt att besvara enkäten och att svaren är anonyma. För att garantera anonymiteten har dessa sedan direkt samlats in – utan att någon studerat svaren i de enskilda enkäterna- och flyttats till fritidsförvaltningen. Där har sedan svaren på öppna frågor kodats och efter detta har enkäterna lästs in på data. Efter kontroll för fel i inläsningen har sedan enkäterna förstörts så att svaren efter detta inte kan kopplas till någon specifik individ.

Tabell 1. *Undersökningsgrupp. Antal svarande samt svarsfrekvens.*

Stadium, undersökningsår	Antal svarande	Svarsfrekvens
Mellanstadiet, 2019	2659	87 %
Högstadiet, 2019	2319	81 %
Högstadiet, 2015	2189	87 %
Gymnasiet, 2019	1511	70 %

¹ För en detaljerad rapport om metod och tillvägagångssätt för studien i Malmö se Bergmark, **Projektberättelse *Ung livsstil* 2015-2016**, kapitel 2

² En detaljerad bild av hur urvalen i alla *Ung livsstil*s studier gjorts presenteras i Blomdahl/Elofsson, **Hur många motionerar/idrottar för lite och vilka är dom?** kapitel 2

Mått

Familjesituation

Uppgifter om elevernas familjesituation tar upp i vilken familjekonstellation de bor samt relation till föräldrarna (studerad genom förtroende till föräldrar). Uppgifterna om familjekonstellationen har hämtats från frågan *Vilka vuxna bor du med?* med svarsalternativen: mamma och pappa, ibland mamma och ibland pappa, bara mamma, bara pappa, mamma och en vuxen till, pappa och en vuxen till, någon annan vuxen samt på gymnasiet bor ensam. Relationen till föräldrarna studeras utifrån frågan *Vilka har du förtroende för?* där de svarande kunnat kryssa för flera alternativ. Bland de uppräknade personerna ingår mamma och pappa. Vi tolkningen av svaren har vi utgått från att de som inte markerat dessa – en majoritet har kryssat för båda alternativen – har en mer problematisk relation till denne förälder. Det kan givetvis också handla om att man har liten eller ingen kontakt med denna förälder.

Socioekonomisk bakgrund

Socioekonomisk bakgrund kan mätas på flera sätt, t.ex. socialgrupp, socioekonomisk grupp, utbildning, inkomst och tillgång till kontantmarginal³. När barn och ungdomar själva ska svara på vilket yrke (grunden för socialgrupp och SCB:s socioekonomiska grupper) eller den utbildning föräldrarna har blir de interna bortfallen, enligt våra tidigare studier, stora eller mycket stora. Barn och ungdomar kan generellt inte heller svara på vilken inkomst föräldrarna har eller om familjen har tillgång till en kontantmarginal.

Ung livsstil har sedan 1984 valt att mäta socioekonomisk bakgrund med hjälp av ett antal frågor om boendeform och tillgång till fritidskapitalvaror. Utifrån tillgången till dessa materiella resurser har vi bildat fem grupper. Det interna bortfallet blir i detta fall mycket litet⁴. De fem grupperna är:

Grupp 1: Bor i villa/radhus och har tillgång till bil+ båt+ sommarstuga/hus utomlands

Grupp 2: Bor i villa/radhus/insatslägenhet/bostadsrättslägenhet och har tillgång till två av: bil, båt, sommarstuga/hus utomlands

Grupp 3: Övriga t.ex. bor i hyreslägenhet och har tillgång till två av: bil, båt, sommarstuga/hus utomlands

Grupp 4: Bor i hyreslägenhet och har tillgång till antingen bil, båt eller sommarstuga/hus utomlands

Grupp 5: Bor i hyreslägenhet. Har **inte** tillgång till bil, båt eller sommarstuga/hus utomlands

De fem grupperna benämns i rapporten **socioekonomiska grupper**. Vi väljer också av läsbarhetsskäl att i fallande ordning kalla de fem grupperna: **stora resurser** (socioekonomisk grupp 1), **ganska stora resurser** (socioekonomisk grupp 2), **medelstora resurser** (socioekonomisk grupp 3), **ganska små resurser** (socioekonomisk grupp 4) och **små resurser** (socioekonomisk grupp 5).

Detta mått har använts i flera andra studier (Nilsson, 1998; Larsson, 2008). Måttet kan också ses som en parallell till *Family affluence scale*⁵, som använts i internationella studier för att mäta socioekonomisk bakgrund och visat sig vara valitt (Currie m fl, 2008). En fördel med att

³ Socialgrupp har använts av låginkomstutredningen. Se t.ex. Agneta Lundahl. Socioekonomiska grupper, utbildning och tillgång till kontantmarginal används av SCB. Se t.ex. SCB, **Fritid 1976-2002**.

⁴ I mellanstadiet är det interna bortfallet 1,9 %, i högstadiet 0,6 % och i gymnasiet 0,9 %. Det är alltså få ungdomar som inte svarat på frågorna om boendeform och tillgång till de materiella fritidsresurserna.

⁵ Skalan utgår från fyra frågor: om familjen har bil, om man haft semester de senaste 12 månaderna, hur många datorer man har i familjen samt om den svarande har eget sovrum eller ej.

använda detta mått i jämförelse med t ex mått som utgår från föräldrars utbildning och sysselsättning är att det interna bortfallet blir mycket begränsat. I de fall man jämfört samband med de olika måtten blir resultaten något olika starka men går dock i samma riktning.

Svensk respektive utländsk bakgrund

Som grund för beskrivningen av svensk/utländsk bakgrund används uppgifter huruvida ungdomarna själva och deras föräldrar är födda i Sverige eller ej.⁶ Frågorna har följande formulering:

Är du (din pappa, mamma) född i Sverige? (Nej/Ja)

Med utgångspunkt från svaren på dessa tre frågor grupperas ungdomarna i fyra grupper i hierarkisk ordning från ungdomar utan utländsk bakgrund till ungdomar med tydlig utländsk bakgrund på följande sätt: Ungdomar med svenskt ursprung (barnet och båda föräldrar födda i Sverige), ganska stark svensk bakgrund (t ex adoptivbarn eller de som har en förälder född utomlands), andra generations invandrare (bägge föräldrar födda utomlands, själv född i Sverige) samt första generations invandrare (själv och bägge föräldrar födda utomlands).

Bostadsområde

En jämförelse med avseende på socioekonomisk bakgrund pekar mot att bostadsområdena kan delas in i tre grupper. Genomsnittligt högst socioekonomisk bakgrund finner vi i Limhamn-Bunkeflo, Husie och Oxie. Limhamn-Bunkeflo skiljer också ut sig speciellt genom att andelen ungdomar med utländsk bakgrund är mycket låg (endast 10 %). De båda övriga stadsdelarna skiljer inte ut sig på samma sätt när det gäller detta. I motsats till detta står Centrum, Rosengård och Södra innerstan, stadsdelar där den genomsnittliga socioekonomiska bakgrunden lägst. I de två senare stadsdelarna är också andelen ungdomar med utländsk bakgrund hög (i Rosengård så hög som 90 %).

Polisens underrättelseavdelning har med utgångspunkt från uppgifter kring bland annat narkotikahandel, social oro och upplevd otrygghet som insamlats av Nationella operativa avdelningen (Noa) klassat 23 områden i Sverige som ”särskilt utsatta”. Till dessa hör i Malmö Rosengård, Södra Sofielund (del av bostadsområdet Södra innerstan) samt Nydala/Hermödsdal/Lindängen (del av stadsdelen Fosie).

För att få en mer övergripande bild av kopplingen till stadsdelarnas sociodemografiska och socioekonomiska struktur har dessa delats in i tre grupper: låg- och höginkomstområden samt en mellanliggande grupp som innefattar övriga stadsdelar. Låginkomstområden innefattar Centrum, Rosengård samt Södra innerstan och höginkomstområden är Limhamn-Bunkelo, Husie och Oxie

Hälsa och livskvalitet

I undersökningen har ungdomarna fått bedöma sin hälsa i en fråga med fem svarsalternativ: Bra, Ganska bra, Varken bra eller dålig, Ganska dålig, Dålig. I den fördjupade analysen studeras andelen som inte skattar sin hälsa som bra eller ganska bra med utgångspunkten från att det är rimligt att barn/ungdomar i det studerade åldersintervallet bör skatta sin hälsa som bra.

Självskattad hälsa är ett mått som bland vuxna visat sig ge en tydlig bild av hälsan – ett flertal studier har visat att individens egen bedömning av sin hälsa är starkt kopplad till framtida

⁶ En utförligare beskrivning finns i Blomdahl/Elofsson, 2006, s 33-34.

sjuklighet och dödlighet⁷. Kunskaperna kring hur det ser ut bland barn/ungdomar är mer begränsade men det finns vissa indikationer på ett likartat samband⁸. Man kan också notera att detta mått har använts i SCB:s levnadsnivåstudier för barn⁹ och i Folkhälsoinstitutets kontinuerliga undersökningar kring skolbarns levnadsvillkor¹⁰. Det finns alltså en mycket utbredd föreställning om att självskattad hälsa kan ge en viktig bild av hälsosituationen även bland barn och ungdomar.

Ett annat mått som används i många undersökningar - även i de tidigare nämnda - handlar om förekomst av olika (speciellt psykiska) besvär. Detta mått har också fått en central plats i den omfattande debatten kring förekomst av stress och andra psykiska besvär bland dagens ungdom. I enkäterna har eleverna fått besvara frågan *Har du under de senaste 12 månaderna haft följande besvär?* Som indikationer på psykiska besvär ingår Ont i huvudet, Ont i magen (inte mensvärk), Känt dig stressad, Känt dig deppig, Svårt att somna eller sova, Känt ångest/oro samt Varit jättetrött. I våra analyser studeras andelen som uppgett att de haft mer än sådana dagliga besvär. I några fall används ett medelvärde för psykiska besvär med följande kodning: 1=sällan eller aldrig, 2=ungefär en gång i månaden, 3=ungefär en gång i veckan, 4=i stort sett varje dag. Detta innebär alltså att ett högre medelvärde motsvarar högre förekomst av psykiska besvär.

Vid sidan av detta studeras ungdomarnas upplevelse av sin livskvalitet på en skala från 1 till 10 (1=mycket dålig, 10=mycket bra). Även i detta fall används som mått medelvärdet. Huvuddelen av analyserna har inriktas på hur stor andel som angett att de har låg livskvalitet (fem eller lägre).

Vid analyserna är det viktigt att ha i åtanke att de olika måtten som presenterats ovan rimligen mäter olika aspekter av barns/ungdomars hälsa och välmående. Möjligen kan man här tänka sig att skattningen av hälsa i högre utsträckning utgår från ett mer långsiktigt perspektiv.

Även om det självklart är viktigt att mer allmänt förbättra barns och ungdomars hälsa och livskvalitet är det speciellt viktigt att sätta in åtgärder riktade mot de som har mer allvarliga hälsoproblem. Detta perspektiv har lett till att den fortsatta analysen i kapitlet starkt inriktas mot att studera följande grupper;

- De som skattar sin hälsa som inte bra
- De som anger att de dagligen (eller nästan dagligen) har mer än två dagliga psykosomatiska besvär
- De som skattar sin livskvalitet som fem eller lägre

⁷ Se **Idler EL, Benyamini Y.** Self-rated health and mortality: a review of twenty-seven community studies. *Journal of Health and Social Behavior*.

⁸ **Fosse NE, Haas SA.** Validity and stability of self-reported health among adolescents in a longitudinal, nationally representative survey. *Pediatrics*.

⁹ **Statistiska Centralbyrån.** Barns villkor. Tabeller baserade på undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF). <http://www.scb.se/sv/Hitta-statistik/Statistik-efter-amne/Levnadsforhallande/Undersokningar-av-barns-levnadsforhallande/produktrelaterad-standard/Barns-villkor/> alternativt **Statistiska Centralbyrån.** Barns hälsa. Levnadsförhållanden rapport 115. <http://www.scb.se>.

¹⁰ Se t. ex. **Marklund U.** Skolbarns hälsovanor under ett decennium. *Health Behavior in School-Aged Children. A WHO Collaborative Study.* samt **Statens Folkhälsoinstitut.** Svenska skolbarns hälsovanor 2009/10 grundrapport. Östersund: Statens folkhälsoinstitut. <http://www.fhi.se>.

Statistisk metod

De statistiska analyserna inleds med att studera hur svaren i detalj fördelar sig uppdelat efter kön och ålder. Efter detta koncentreras analyserna till att jämföra de tre grupperna – inte förtroende för någon förälder, endast förtroende för en förälder samt förtroende för bägge föräldrar – uppdelat efter kön och stadium. Förekomst av statistiska skillnader mellan olika grupper studeras med χ^2 -test (i de fall då det endast handlar om jämförelser mellan två grupper Fisher's exakta test) samt då det handlar om medelvärden med envägs variansanalys (om endast två grupper t-test). För att få en mer fördjupad bild av vad som kan påverka upplevelsen av rädsla har binära, logistiska regressionsanalyser genomförts. Dessa analyser – uppdelade efter kön och stadium ger en bild av olika variablers direkta inverkan efter kontroll från inverkan av övriga variabler.

I ett första steg presenteras svaren (innefattande samtliga svarsalternativ) uppdelat efter kön. Efter detta följer en analys av samband med familjeförhållanden (familjekonstellation och förtroende för föräldrar), socioekonomisk bakgrund, svensk/utländsk bakgrund samt bostadsområde. För att få en bild av dessa faktorerers direkta inverkan – vilka är det som främst påverkar – presenteras därefter resultat från binära logistiska regressionsanalyser. I samtliga dessa fall har analyserna utgör gruppen som har förtroende för bägge föräldrar jämförelsegruppen.

Bearbetningen av data har gjorts i SPSS, version 21.

Förtroende till föräldrar efter kön och ålder

Vi börjar med att se närmare på hur fördelningen för förtroende för föräldrar ser ut uppdelat efter kön och stadium.

Tabell 2. Olika grad av förtroende till föräldrar. Antal och andel (%) efter kön och stadium.

	Förtroende för föräldrar						Sign nivå
	Ingen	Killar En	Båda	Ingen	Tjejer En	Båda	
Mellanstadiet							
Antal N=	181	83	1039	188	120	1023	
Andel (%)	13,9	6,4	79,7	14,1	9,0	76,9	*
Högstadiet							
Antal N=	241	93	744	238	197	724	
Andel (%)	22,4	8,6	69,0	20,5	17,0	62,9	***
Gymnasiet							
Antal N=	161	82	462	149	155	468	
Andel (%)	22,7	11,8	66,5	19,3	20,1	66,5	***

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001

Andelen som har förtroende för bägge föräldrar är klart högre i mellanstadiet än i de båda högre stadierna. Både andelen som inte har förtroende för någon förälder eller endast för en förälder är också lägst i detta stadium. Genomgående gäller att det är fler bland tjejerna som uppger att de endast har förtroende för en förälder medan könsskillnaden är ganska begränsad om vi ser till hur många som inte har förtroende för någon förälder. I mellan- och högstadiet gäller att det är något färre bland tjejerna som har förtroende för bägge föräldrar, medan det inte finns någon könsskillnad i gymnasiet.

Tabell 3. Olika grad av förtroende till föräldrar. Andel (%) efter kön och årskurs

Stadium	Årskurs	Förtroende för föräldrar							
		Ingen	Killar			Ingen	Tjejer		
			En	Båda	Sign. nivå		En	Båda	Sign. nivå
Mellanstadiet	4	24	4	73	***	25	6	70	***
	5	10	8	83		10	9	81	
	6	12	7	82		10	12	78	
Högstadiet	7	25	6	70		25	14	61	***
	8	20	10	70		23	16	61	
	9	22	10	68		12	22	67	
Gymnasiet	1	24	8	68	***	24	19	57	*
	2	26	14	60		19	21	61	
	3	15	14	71		15	21	64	

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001

Det som framträder främst är att andelen som endast har förtroende för en förälder tycks öka ganska kontinuerligt med ökad ålder medan andelen som inte har förtroende för någon förälder tycks gå ned under både mellanstadiet och gymnasiet.

Social bakgrund

I det här avsnittet skall vi närmare studera kopplingen till familjesammansättning, socioekonomisk respektive svensk/utländsk bakgrund samt i vilken stadsdel barnen/ungdomarna bor i.

Familjesammansättning

Vi börjar med att undersöka kopplingen mellan förtroende för föräldrar och familjen sammansättning i mellanstadiet.

Tabell 4. Mellanstadiet. Skillnader mellan grupper med olika grad av förtroende till föräldrar när det gäller familjesammansättning. Andel (%).

Familjesammansättning	Förtroende för föräldrar							
	Killar				Tjejer			
	Ingen	En	Båda	Sign. nivå	Ingen	En	Båda	Sign. nivå
Antal N=	181	83	1039		188	120	1023	
Båda	75	32	82	***	73	44	83	***
Växelvís	10	15	15		10	14	13	
Ensam mamma	11	42	2		10	32	4	
Ensam pappa	2	5	0		3	4	0	
Förälder + annan vuxen	2	5	1		2	5	1	
Annan vuxen	0	1	0		1	1	0	

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001

Den grupp som främst skiljer ut sig är de som endast har förtroende för en förälder. En stor del av dessa – cirka hälften bland killarna och ungefär 40 % bland tjejerna – bor med en ensamstående mamma, ensamstående pappa eller med förälder och annan vuxen. Detta stärker antagandet att en orsak till att man inte har förtroende för bägge föräldrar mycket väl kan vara att man inte har kontakt med den andre. Ser vi till vilken förälder man har förtroende för handlar det främst om mamma – 75 % bland killar och hela 90 % bland tjejer. Jämför vi de två ytterlighetsgrupper – förtroende för ingen respektive båda föräldrar – är det något fler av de som har förtroende till bägge föräldrar som bor med bägge föräldrar, men även ungefär tre fjärdedelar av de som inte har förtroende för någon förälder bor också med bägge föräldrar. De senare är något överrepresenterade främst när det gäller hur många som bor med en ensamstående mamma.

Frågan är då hur det ser ut i högstadiet.

Tabell 5. Högstadiet. Skillnader mellan grupper med olika grad av förtroende till föräldrar när det gäller familjesammansättning. Andel (%).

Familjesammansättning	Förtroende för föräldrar							
	Killar				Tjejer			
	Ingen	En	Båda	Sign. nivå	Ingen	En	Båda	Sign. nivå
Antal N=	241	93	744		238	197	724	
Båda	67	30	81	***	68	39	79	***
Växelvís	13	8	13		10	13	12	
Ensam mamma	13	40	4		13	37	6	
Ensam pappa	3	10	1		3	2	1	
Förälder + annan vuxen	3	11	2		6	9	2	
Annan vuxen	2	2	1		0	1	0	

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001

Även här gäller att de som endast har förtroende för en förälder skiljer ut sig mest. Bland killarna bor cirka 60 % av dessa med en ensamstående mamma eller pappa eller med en förälder och annan vuxen, bland tjejerna cirka hälften. Två tredjedelar av killarna och 90 % av tjejerna uppger att det är mamman de har förtroende för.

Skillnaderna mellan de som inte har förtroende för någon förälder och de som har förtroende för båda ser liknande ut som i mellanstadiet. Bland de som inte har förtroende för någon förälder bor ungefär två tredjedelar med bägge föräldrar, för de som har förtroende för bägge föräldrar handlar det om 80 %. Det som i övrigt främst skiljer grupperna är att det är betydligt fler i den första gruppen som bor med en ensamstående mamma.

Hur ser det då ut i gymnasiet, finns även här ett liknande mönster?

Tabell 6. Gymnasiet. Skillnader mellan grupper med olika grad av förtroende till föräldrar när det gäller familjesammansättning. Andel (%).

Familjesammansättning	Förtroende för föräldrar							
	Killar				Tjejer			
	Ingen	En	Båda	Sign. nivå	Ingen	En	Båda	Sign. nivå
<i>Antal N=</i>	161	82	462		149	155	468	
Båda	68	23	77	***	60	35	77	***
Växelvis	5	10	9		9	7	11	
Ensam mamma	15	35	5		15	44	7	
Ensam pappa	1	6	2		1	4	1	
Förälder + annan vuxen	2	18	4		6	10	2	
Annan vuxen	2	5	1		2	1	0	
Ensam	7	2	4		5	0	2	

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001

Ja, mönstret är det samma, gruppen som endast har förtroende för en förälder skiljer även här främst ut sig. Endast cirka en fjärdedel av dessa bland killarna bor med bägge föräldrar, bland tjejer handlar det om ungefär en tredjedel. I bägge fallen gäller att omkring 60% bor med en ensamstående mamma eller pappa eller med en förälder och annan vuxen. I många fall kan det alltså mycket väl handla om de har liten eller ingen kontakt med den andra föräldern. För 80 % och 90 % av tjejerna är det mamman de har förtroende för.

Jämför vi de som inte har förtroende för någon förälder med de som har förtroende för bägge är det färre bland dessa – 60-70 % - som bor med bägge föräldrar. Störst är skillnaden bland tjejer. Ungefär en femtedel av killarna i denna grupp och en fjärdedel av tjejerna bor med en ensamstående mamma eller pappa eller med en förälder och annan vuxen.

Vi har ju redan kommenterat frågan kring vilken förälder man har förtroende för bland de som endast har förtroende för en förälder. Det kan dock vara av intresse att redovisa resultaten för att få en klarare bild av eventuella kön- och åldersskillnader.

Tabell 7. Vilken förälder har de som endast har förtroende för en förälder förtroende för? Andel (%) efter kön och skolstadium.

Stadium	Killar		Tjejer	
	Mamma	Pappa	Mamma	Pappa
Mellanstadiet	75	25	89	11
Högstadiet	68	32	89	11
Gymnasiet	79	21	90	10

Både bland killar och tjejer är det vanligast bland de som endast har förtroende till en förälder att det handlar om mamma, dock oftare bland tjejer än bland killar. Bland tjejerna är värdena mycket stabila över de olika åldersgrupperna, medan det bland killar är vissa skillnader. Störst andel som uppger pappa – och alltså lägst andel som anger mamman – finner vi i högstadiet, lägst i gymnasiet.

Om vi skall sammanfatta resultaten ger dessa stöd för den hypotes som togs upp i inledningen. För gruppen som inte har förtroende för någon förälder handlar det om sämre relationer, kontakter med bägge föräldrar eller den man bor med. Även i gruppen som endast har förtroende för en förälder gäller det i hälften eller något fler av fallen också om att man har sämre relation till den andre föräldern – då man bor med bägge föräldrarna eller har växelvis boende – genomgående fler bland tjejer än bland killar. Här tycks alltså finnas tecken på att tjejer oftare har en sämre relation till ena föräldern, oftast då pappan. Samtidigt skall vi notera att för nästan lika många kan det troligen handla om att man har liten eller ingen kontakt med den förälder som man inte bor ihop med. Detta torde innebära att bilden kan bli mer splittrad inom denna grupp om vi ser till levnadsförhållandena. Ett rimligt antagande är att de som endast har förtroende för en förälder många gånger kan ligga någonstans mellan de två andra grupperna – i de fall då det finns skillnader kopplade till förtroende för föräldrar.

Socioekonomisk bakgrund

I det här avsnittet ser vi närmare på sambandet mellan förtroende för föräldrar och barns/ungdomarnas socioekonomiska bakgrund. I högstadiet och gymnasiet finns även uppgifter kring föräldrarnas sysselsättningssituation och i vilken utsträckning man oroar sig över familjens ekonomi, faktorer som kan kopplas till ungdomarnas socioekonomiska bakgrund.

I tabell 8 ser vi närmare på hur det ser ut i mellanstadiet. I tabellen har de två högsta socioekonomiska grupperna slagits samman då det endast är ett fåtal som kommer från den högsta totalt sett.

Tabell 8. Mellanstadiet. Skillnader mellan grupper med olika grad av förtroende till föräldrar när det gäller socioekonomisk bakgrund. Andel (%).

Socioekonomisk bakgrund	Förtroende för föräldrar							
	Killar				Tjejer			
	Ingen	En	Båda	Sign. nivå	Ingen	En	Båda	Sign. nivå
1+2	23	17	31	***	19	12	29	***
3	45	40	47		37	54	50	
4	25	23	17		31	23	17	
5	7	21	5		12	12	4	

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001

Inte speciellt förvånande finns det tydliga skillnader mellan grupperna när det gäller socioekonomisk bakgrund. Den socioekonomiska bakgrunden är i genomsnitt högre bland barn som

har förtroende för bägge föräldrar. Här har vi flest som har högre socioekonomisk bakgrund om minst andel med den lägsta. Ser vi till de båda övriga grupperna skiljer bland killarna de som endast har förtroende för en förälder genom att vi här har ovanligt många med lägst socioekonomisk bakgrund. Även bland tjejerna är den socioekonomiska bakgrunden i genomsnitt lägre för de som endast har förtroende för en förälder.

Hur är det då i högstadiet?

Tabell 9. Högstadiet. Skillnader mellan grupper med olika grad av förtroende till föräldrar när det gäller socioekonomisk bakgrund. Andel (%).

Socioekonomisk bakgrund	Förtroende för föräldrar							
	Killar				Tjejer			
	Ingen	En	Båda	Sign. nivå	Ingen	En	Båda	Sign. nivå
Hög	19	18	29	***	19	16	29	***
Medel	44	46	50		43	42	44	
Ganska låg	24	20	17		26	25	21	
Låg	13	15	4		12	17	6	
Oro för familjens ekonomi								
Inte alls orolig	51	34	66	***	45	38	60	***
Bland orolig	35	48	27		36	46	35	
Ganska orolig	10	12	5		14	13	5	
Inte alls orolig	4	6	1		6	3	1	
Föräldrars sysselsättning								
- båda arbetar	24	39	74	***	43	52	74	***
- ingen arbetssökande	86	87	87		89	81	87	*
- ingen sjukskriven	90	82	89		91	84	90	*

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001

Ser vi till socioekonomisk bakgrund påminner resultaten mycket om det som framträdde i mellanstadiet. Den socioekonomiska bakgrunden är i genomsnitt högst hos de som har förtroende för bägge föräldrar. Skillnaden mellan de som inte har förtroende för någon och de som endast har förtroende för en förälder är inte så stora men pekar mot att den socioekonomiska bakgrunden i genomsnitt är något lägre bland de som endast har förtroende för en förälder.

Ser vi till hur många som oroar sig över familjens ekonomi är andelen lägst bland de som har förtroende för bägge föräldrar och högst bland de som endast har förtroende för endast en förälder. När det gäller föräldrarnas sysselsättning är det många fler bland ungdomarna som har förtroende för bägge föräldrar och lägst för de som inte har förtroende för någon förälder.

Så till gymnasiet.

Tabell 10. Gymnasiet. Skillnader mellan grupper med olika grad av förtroende till föräldrar när det gäller socioekonomisk bakgrund. Andel (%).

Socioekonomisk bakgrund	Förtroende för föräldrar							
	Killar				Tjejer			
	Ingen	En	Båda	Sign. nivå	Ingen	En	Båda	Sign. nivå
Hög	22	12	22	**	15	14	29	***
Medel	37	44	53		44	45	47	
Ganska låg	25	29	21		24	26	19	
Låg	15	16	4		17	16	5	
Oro för familjens ekonomi								
Inte alls orolig	44	43	64	***	39	35	57	***
Bland orolig	36	35	28		41	45	35	
Ganska orolig	14	18	6		12	16	7	
Inte alls orolig	7	4	2		7	4	1	
Föräldrars sysselsättning								
- båda arbetar	66	12	9	***	48	8	8	***
- ingen arbetssökande	93	77	90	***	86	83	88	
- ingen sjukskriven	90	78	90	**	89	88	92	

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001

Bilden påminner om den i högstadiet. I genomsnitt har ungdomar som har förtroende för bägge föräldrar högst socioekonomisk bakgrund, flest med hög socioekonomisk bakgrund och få med den allra lägsta. Skillnaden mellan de som inte har förtroende för någon förälder och de som endast har förtroende för en förälder är inte så stora men allmänt sett tycks den socioekonomiska bakgrund var något lägre bland de som endast har förtroende för en förälder. Andelen ungdomar som oroar sig över familjens ekonomi är klart lägst bland de som har förtroende för bägge föräldrar och skillnaden är relativt liten mellan de båda övriga grupperna. Det är klart fler bland de som har förtroende för båda föräldrar där bägge föräldrarna arbetar än i de två övriga grupperna. Lägst andel finns i gruppen som inte har förtroende för någon förälder. Bland de som endast har förtroende för en förälder finns fler arbetssökande och sjukskrivning, speciellt bland killarna.

Skall vi sammanfatta resultaten gäller i alla stadierna att den socioekonomiska bakgrund i genomsnitt är klart högre bland barn och ungdomar som har förtroende för bägge föräldrar. Ser vi till de båda övriga grupperna är denna något svagare bland de som endast har förtroende för en förälder. I högstadiet och gymnasiet (i mellanstadiet finns inte dessa frågor med) förstärks denna bild även av att vi bland de som har förtroende för bägge föräldrar har flest där bägge föräldrar jobbar och minst andel som oroar sig över familjens ekonomi. Jämför vi de båda övriga grupperna är skillnaderna inte stora men ungdomar som endast har förtroende till en förälder oroar sig något mer över familjens ekonomi och det är något färre bland dessa där bägge föräldrar arbetar, något som förstärker bilden av att deras socioekonomiska bakgrund är något svagare.

Svensk/utländsk bakgrund

I det här avsnittet skall vi se närmare på skillnaden mellan de som har svensk respektive utländsk bakgrund. Här är det viktigt att notera att vi undersöker skillnaderna mellan grupperna utan kontroll för socioekonomisk bakgrund. De olikheter som framkommer skulle alltså – i mer eller mindre utsträckning – kunna bero på att barn och ungdomar med utländsk bakgrund i genomsnitt har lägre socioekonomisk bakgrund. Frågan kring vilken separat inverkan socioekonomisk respektive svensk/utländsk bakgrund har var för sig kommer att studeras nedan i avsnittet *Hur inverka social bakgrund?* Även med kontroll för typ av stadsdel.

I tabell 11 studeras sambanden mellan förtroende för föräldrar och svensk/utländsk bakgrund i mellanstadiet.

Tabell 11. Mellanstadiet. Skillnader mellan grupper med olika grad av förtroende till föräldrar när det gäller svensk/utländsk bakgrund. Andel (%).

Svensk/utländsk bakgrund	Förtroende för föräldrar							
	Killar				Tjejer			
	Ingen	En	Båda	Sign. nivå	Ingen	En	Båda	Sign. nivå
Svensk bakgrund	24	22	42	***	17	28	42	***
Ganska stark svensk bakgrund	13	28	18		15	21	17	
Andra generationens invandrare	35	24	26		30	29	27	
Första generationens invandrare	27	27	14		29	22	14	

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001

Med tanke på resultaten när det gällde socioekonomisk bakgrund är det knappast förvånande att vi finner högst andel med svensk bakgrund i gruppen som har förtroende för bägge föräldrarna. Här är också andelen första generationens invandrare lägre än i de båda övriga grupperna. Skillnaden mellan dessa båda senare grupper är mer begränsade men bland killar är det något fler andra generationens invandrare i gruppen som inte har förtroende för någon förälder.

Hur är det då i högstadiet?

Tabell 12. Högstadiet. Skillnader mellan grupper med olika grad av förtroende till föräldrar när det gäller svensk/utländsk bakgrund. Andel (%).

Svensk/utländsk bakgrund	Förtroende för föräldrar							
	Killar				Tjejer			
	Ingen	En	Båda	Sign. nivå	Ingen	En	Båda	Sign. nivå
Svensk bakgrund	21	32	40	***	23	28	38	***
Ganska stark svensk bakgrund	14	26	18		17	19	20	
Andra generationens invandrare	31	28	28		30	29	26	
Första generationens invandrare	34	14	14		31	23	16	

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001

Liksom i mellanstadiet har vi flest med svensk bakgrund bland de som har förtroende för bägge föräldrar. Bland tjejer är också andelen första generationens invandare speciellt låg i denna grupp. Andelen med utländsk bakgrund – speciellt första generationens invandrare – är Något fler bland de som inte har förtroende för någon förälder än bland de som har förtroende för endast en förälder.

I tabell 13 studeras sambanden i gymnasiet.

Tabell 13. Gymnasiet. Skillnader mellan grupper med olika grad av förtroende till föräldrar när det gäller svensk/utländsk bakgrund. Andel (%).

Svensk/utländsk bakgrund	Förtroende för föräldrar							
	Killar				Tjejer			
	Ingen	En	Båda	Sign. nivå	Ingen	En	Båda	Sign. nivå
Svensk bakgrund	29	39	49	***	30	29	44	***
Ganska stark svensk bakgrund	19	24	18		16	24	19	
Andra generationens invandrare	29	18	21		31	31	23	
Första generationens invandrare	23	22	13		23	16	14	

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001

Bilen är mycket lika. Högst andel med svensk bakgrund och lägst andel första generationens invandrare finner vi bland de som har förtroende för bägge föräldrar. Skillnaden mellan de båda övriga grupperna är mindre men gruppen som inte har förtroende för någon förälder har bland killar fler andra generationens invandrare och bland tjejer fler första generationens.

Sammanfattningsvis kan vi alltså konstatera att det finns en mycket tydlig skiljelinje mellan barn och ungdomar som har förtroende för bägge föräldrar och övriga. I denna grupp finner vi högst andel med svenska bakgrund, medan färre har utländsk bakgrund. De två övriga grupperna skiljer sig i mindre utsträckning men det finns vissa tecken på att andelen med utländsk bakgrund är något högre bland de som inte har förtroende för någon förälder.

Typ av stadsdel

Vi har i flera rapporter delat in de olika stadsdelarna utifrån deras socioekonomiska (och socio-demografiska) karaktär i tre grupper: hög- respektive låginkomstområden samt en mellanliggande grupp som innefattar övriga stadsdelar. Låginkomstområden innefattar Centrum, Rosengård samt Södra innerstan och höginkomstområden är Limhamn-Bunkelo, Husie och Oxie. I tabell 14 studerar hur förtroende för föräldrar kopplas till denna uppdelning av stadsdelarna i mellanstadiet.

Tabell 14. Mellanstadiet. Skillnader mellan grupper med olika grad av förtroende till föräldrar när det gäller vilken typ av stadsdel som de bor i. Andelar (%).

Stadsdelens socioekonomiska struktur	Förtroende för föräldrar							
	Killar				Tjejer			
	Ingen	En	Båda	Sign. nivå	Ingen	En	Båda	Sign. nivå
Höginkomst	17	17	30	***	14	34	31	
Medel	44	56	47		45	40	45	
Låginkomst	39	28	23		42	26	25	**

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001

Högst andel som bor i höginkomstområden finner vi hos de som har förtroende för bägge föräldrar medan den högsta andelen som bor i låginkomstområden finns bland de som inte har förtroende för någon förälder.

I tabell 15 beskrivs sambanden för högstadiet.

Tabell 15. Högstadiet. Skillnader mellan grupper med olika grad av förtroende till föräldrar när det gäller vilken typ av stadsdel som de bor i. Andelar (%).

Stadsdelens socioekonomiska struktur	Förtroende för föräldrar							
	Killar				Tjejer			
	Ingen	En	Båda	Sign. nivå	Ingen	En	Båda	Sign. nivå
Höginkomst	14	23	26	***	11	18	26	***
Medel	47	45	49		47	48	48	
Låginkomst	39	33	25		42	33	26	

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001

Mönstret är det samma. Fler bland de som bor i höginkomstområden har förtroende för bägge föräldrar, färre i låginkomstområdena har detta. Gruppen som inte har förtroende för någon förälder är lägst i höginkomstområdena och högst i låginkomstområdena.

Blir då bilden den samma i gymnasiet?

Tabell 16. Gymnasiet. Skillnader mellan grupper med olika grad av förtroende till föräldrar när det gäller vilken typ av stadsdel som de bor i. Andelar (%).

Stadsdelens socioekonomiska struktur	Förtroende för föräldrar							
	Killar				Tjejer			
	Ingen	En	Båda	Sign. nivå	Ingen	En	Båda	Sign. nivå
Höginkomst	21	23	31	+	25	29	29	**
Medel	37	28	28		40	23	23	
Låginkomst	42	49	41		35	48	48	

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001

Skillnaderna är inte här riktigt lika framträdande. Bland killar är andelen som kommer från höginkomstområdena högst bland de som bor i höginkomstområden. Skillnaden mellan de båda övriga grupperna tycks i första hand handla om att fler av dessa som inte har förtroende för någon förälder kommer från mellangruppen. Bland tjejer tycks skillnaden främst gå emellan de som inte har förtroende för någon förälder och övriga. Tjejer som inte har förtroende för någon förälder kommer i lägre utsträckning så väl från hög- som låginkomstområden. Liksom bland killar är de som bor i mellangruppen överrepresenterade i mellangruppen.

Hur inverkar social bakgrund?

Resultaten i det tidigare avsnittet visar att det finns tydliga kopplingar mellan förtroende för föräldrar och familjesammansättning, socioekonomisk respektive svensk/utländsk bakgrund samt i vilken typ av område barnen/ungdomarna bor i. Dessa bakgrundsvariabler är mer eller mindre starkt korrelerade med varandra, t ex är det vanligare att ungdomar med utländsk bakgrund har lägre socioekonomiska bakgrund liksom att de bor i låginkomstområden. Detta gör att det är svårt (kanske omöjligt) att avgöra hur dessa olika bakgrundsfaktorer fristående direkt inverkar på förtroendet för föräldrar. För att få en bild av denna direkta inverkan har därför materialet analyserats med binär, logistisk regressionsanalys. Detta innebär att vi studerar samband med de enskilda variablerna efter kontroll för inverkan från övriga variabler, och därmed få en bild av olika variablers direkta inverkan. I modellen utgör andelen som inte har förtroende för någon förälder respektive andelen som endast har förtroende till en förälder som utfallsvariabler. I bägge fallen är de som har förtroende för bägge föräldrar jämförelsegruppen. Som förklaringsvariabler ingår årskurs, familjesammansättning, socioekonomisk respektive svensk/utländsk bakgrund samt typ av boendeområde. Analyserna görs uppdelat efter kön och stadium för att få en bild av om det finns köns- och åldersskillnader. Resultat från dessa analyser – förekomst av signifikanta samband, oddskvoter samt Pseudo R^2 – presenteras.

Oddskvoten som redovisas anger hur vanligt det är att barn/ungdomar inom en vis variabelgrupp ofta är rädda i en viss situation relation till hur det är i variabelns basgrupp. Ett värde under ett (1) innebär att det är färre som är rädda, ett värde över ett (1) att det är fler. Som bas för varje variabel väljs det värde som innefattar flest individer eller alternativt en relativ stor del av individerna, för att skattningarna skall bli säkra. Följande gäller för de olika variablerna:

- Årskurs – bas: den yngsta årskursen på respektive stadium
- Familjesammansättning – bas: de som bor med båda föräldrarna
- Socioekonomisk bakgrund – bas: mellangruppen
- Svensk/utländsk bakgrund – bas: svensk bakgrund
- Typ av stadsdel – bas: Mellangruppen

Signifikansnivån anger om den aktuella variabeln har en direkt inverkan på om barn och ungdomarna ofta är rädda eller ej.

För att illustrera hur resultaten skall utläsas och tolkas kan vi se till resultaten för killar från mellanstadiet. Om vi ser till förekomsten av signifikanta samband framträder sådana årskurs, familjesammansättning, svensk/utländsk bakgrund samt typ av boendeområde. Om vi ser till oddskvoterna ligger dessa under ett för årskurserna 4 och 5, vilket alltså innebär att andelen som inte har förtroende för någon förälder är lägre i dessa båda årskurser än i årskurs 4. När det gäller familjesammansättningen är oddskvoterna klart högre bland de som inte bor med bägge föräldrar eller har växelvis boende, vilket innebär att det är fler i sådana familjekonstellationer som inte har för någon förälder. Ser vi till svensk/utländsk bakgrund visar resultaten att andelen som inte har förtroende för någon förälder är högre bland de som har en klar utländsk bakgrund (speciellt första generationens invandrare) även efter kontroll för socioekonomisk bakgrund och typ av boendeområde. Andelen som inte har förtroende för någon förälder är lägre i hög- och högre i låginkomstområden än vad som kan förklaras av dessa stadsdels speciell sociodemografiska och socioekonomiska struktur.

I tabell 17 redovisas resultaten för andelen som inte har förtroende för någon förälder.

Tabell 17. Inte förtroende för någon förälder mot de som har förtroende för båda. Den sociala bakgrundens inverkan. Resultat från binär logistisk regression – oddskvoter och förklaringsgrad (pseudo-R²) efter kön, stadium och undersökningsår.

Kommun. år	Mellan, 2019		Hög, 2019		Gym, 2019	
	Killar	Tjejer	Killar	Tjejer	Killar	Tjejer
<i>Årskurs</i>	***	***		***	**	*
1	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00
2	0.39***	0.32***	0.85	0.85	1.12	0.69
3	0.41***	0.32***	0.93	0.35***	0.45**	0.46*
<i>Familjesammansättning</i>	***	**	***	*		*
Båda föräldrar	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00
Växelvis	0.82	1.13	1.74*	1.19	0.67	1.18
Ensam mamma	5.86***	2.57**	3.19***	2.17**	2.46*	1.81
Ensam pappa	15.20*	10.20**	5.80**	4.36*	1.77	1.35
En förälder och annan vuxen	1.59	3.15+	1.64	2.26	0.81	10.33*
Annan vuxen	0.00	>100	3.07	>100	1.07	4.05
Ensam					1.45	3.35+
<i>Socioekonomisk. bakgrund</i>		**			**	***
Hög	1.34	0.00	1.63	2.39	5.63**	1.32
Ganska hög	1.00	1.20	0.90	0.73	1.74+	0.28**
Medel	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00
Ganska låg	1.33	1.93**	1.20	1.02	1.45	1.13
Låg	0.92	2.75**	1.80+	1.19	3.62**	3.08**
<i>Svensk/utländsk bakgrund</i>	*	***	***	**	*	
Svensk bakgrund	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00
Ganska stark svensk anknytning	1.10	2.03*	1.16	1.12	1.64	1.08
Andra gen. inv.	1.50+	2.43**	1.88**	1.36	2.18*	1.62
Första gen. inv.	2.10**	3.20***	3.76***	2.31***	2.39*	1.32
<i>Områdets status</i>	*	*	+	***		*
Hög	0.70	0.59*	0.69	0.49**	0.61	1.99*
Medel	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00
Låg	1.49	12.4	1.26	1.52*	0.87	2.18**
Pseudo R ²	14.1	20.9	15.1	15.2	15.2	20.2

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001.

Det första vi skall notera är att det finns ett gemensamt drag när det gäller de som inte är förtroende för någon förälder. Eftersom alla (eller i varje fall nästan alla) bor med åtminstone en förälder, så handlar det om otrygghet, eventuellt avståndstagande, när det gäller relationen till föräldrar. Redan förekomsten av signifikanta mönster visar dock att detta har en komplex koppling till social bakgrund. Troligen döljer sig bakom detta individuella faktorer, som inte direkt sammankopplas med sociala faktorer. Sådana faktorer kan förekomma i större utsträckning inom vissa sociala grupper, men den sociala bakgrunden är kanske inte den avgörande förklaringen till att man inte här förtroende för föräldrarna eller den förälder man bor med. Denna komplexitet torde också vara skälet till att förtroende för föräldrar har en egen separat direkt inverkan, t ex vid sidan av familjesammansättning.

Att det finns en klar koppling till familjesammansättning är knappast förvånande. Att vi finner fler bland de som inte bor med bägge föräldrar eller växelvis pekar ju mot att relationen till föräldrarna är mer osäker i övriga grupper. Samtidigt skall vi observera att detta knappast gäller genomgående i gymnasiet, där en ”överrisk” främst bland killar framträder med de som bor med en ensamstående mamma och bland tjejerna hos de som bor med en förälder och annan vuxen (troligen många gånger en ny partner). Sammantaget pekar resultaten på att risken

för sämre relation till föräldrar (man har inte förtroende för någon förälder) i de flesta fall är högre bland de som inte bor med bägge föräldrar eller har växelvis boende.

Men även övriga bakgrundsfaktorer har en direkt inverkan, vilket pekar på att kopplingen till barnens/ungdomarnas sociala bakgrund är komplex. Detta skulle kunna vara grunden till att förtroende för föräldrar i många fall får en direkt, fristående inverkan. Både bland mellanstadietjejer och i gymnasiet är risken för att man inte skall ha förtroende till någon förälder högre hos de med lägst socioekonomisk bakgrund. Svensk/utländsk bakgrund har också en separat, egen inverkan, dock ed en viss reservation för killar i gymnasiet, Risken för att inte ha förtroende till någon förälder är högre för de som har utländsk bakgrund, speciellt de som är första generationens invandrare. Även typ av boendeområde inverkar: Risken för avsaknad av förtroende för någon förälder är lägre i hög- och större i låginkomstområdena, speciellt i mellan- och högstadiet.

Frågan är då hur det ser ut när det gäller gruppen som endast har förtroende för en förälder. Som vi redan påpekat finns här två grupper. Ungefär hälften av dessa bor med bägge föräldrar eller har växelvis boende vilket innebär ett avståndstagande från den ena föräldern. Den andra hälften bor däremot endast med den ena föräldern, varför det bakom svaren skulle kunna dölja sig att man har liten eller ingen kontakt med den andra och därför behöver svaren inte betyda något avståndstagande.

I tabell 18 studerar vi närmare hur social bakgrund inverkar när det gäller gruppen som endast har förtroende för en förälder jämfört med de som har förtroende för bägge föräldrar.

Tabell 18. Förtroende för endast en förälder mot de som har förtroende för båda. Den sociala bakgrundens inverkan. Resultat från binär logistisk regression – oddskvoter och förklaringsgrad (pseudo-R²) efter kön, stadium och undersökningsår.

Kommun. år	Mellan. 2019		Hög. 2019		Gym. 2019	
	Killar	Tjejer	Killar	Tjejer	Killar	Tjejer
<i>Årskurs</i>		*				
1	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00
2	1.86	1.37	1.56	1.20	1.73	1.03
3	1.82	2.26**	1.54	1.25	1.20	0.73
<i>Familjesammansättning</i>	***	***	***	***	***	****
Båda föräldrar	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00
Växelvís	3.12**	2.23**	1.81	2.66***	5.36**	1.49
Ensam mamma	48.4***	15.8***	25.0***	11.6***	20.8***	12.7***
Ensam pappa	16.4*	38.0**	22.7***	3.90+	16.6**	9.06**
En förälder och annan vuxen	9.22**	11.7***	17.2***	7.14***	13.8***	21.2***
Annan vuxen	6.60	>100	8.12*	>100	5.84	5.74
Ensam					1.19	0.00
<i>Socioekonomisk. bakgrund</i>						+
Hög	2.56	0.00	0.00	0.00	1.07	0.19
Ganska hög	0.96	0.55+	0.98	0.73	0.59	0.46*
Medel	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00
Ganska låg	1.04	0.90	1.00	0.89	0.76	1.14
Låg	2.62	1.54	1.60	1.18	3.02*	1.52
<i>Svensk/utländsk bakgrund</i>						
Svensk bakgrund	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00
Ganska stark svensk anknytning	1.85	1.2	0.92	0.91	1.04	1.65
Andra gen. inv.	1.73	1.47	0.72	0.89	0.83	2.18*
Första gen. inv.	2.90*	1.72	0.91	1.52	1.82	1.37
<i>Områdets status</i>		*				
Hög	0.85	1.92*	0.98	0.79	0.92	1.49
Medel	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00
Låg	0.86	0.92	1.25	1.18	0.96	0.79
Pseudo R ²	36.6	25.4	34.3	254	35.4	36.6

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001.

Något förvånande är resultaten här betydligt mer renodlade. DE starka sambanden med familjesammansättning dominerar helt bilden och visar att den lägsta andelen som endast har förtroende för en förälder finns bland de som bor med båda föräldrar, i övriga grupper. även bland de som bor växelvis – är denna högre. Speciellt hög är andelen bland de som bor med en ensam förälder men många gånger är den också extra hög i gruppen som bor med en förälder och någon annan vuxen (troligen ny partner). I övrigt har social bakgrund liten inverkan, men kanske skall man notera att det bland mellanstadietjejeerna finns en signifikant direkt koppling till typ av bostadsområde. Andelen som endast har förtroende till en förälder är markant högre bland de som bor i höginkomstområden än bland övriga.

Sammantaget skulle dessa resultat kunna tolkas som att det här främst handlar om mindre kontakt med en av föräldrarna, kanske i mindre utsträckning om ett avståndstagande från den andra föräldern.

Skolsituationen

Frågorna kring hur viktigt det är att lyckas i skolan liksom hur mycket tid man lägger ned på läsläsning ger en bild av vilket vikt barnen och ungdomarna lägger vid skolan. Vilken betydelse som läggs vid skolan studeras via frågan *Hur viktigt är följande för dig?* där eleverna bland andra alternativ får ta ställning till påståendet *Att det går bra för mig i skolan*. Svartalternativen är. Inte alls viktigt, Inte så viktigt, Ganska viktigt, Mycket viktigt. Uppgifter kring hur mycket tid som läggs på läsläsning har hämtats från frågan *Hur många timmar har du ägnat åt följande de senaste 7 dagarna på din fritid?* (Frågan finns ej med i mellanstadiet). I tabellerna studeras antal timmar ungdomarna i genomsnitt lagt ned på läsläsning

Uppgifter kring klassklimat och situationen i skolan har hämtats från flera frågor. Klassklimatet studeras genom frågan *Vilka av påståendena tycker du stämmer in på din klass?* där eleverna får ta ställning till påståendena "det finns möjligheter att påverka undervisningen", "jag får det stöd jag behöver", "det är bra lärare", "det är stressigt", "det förekommer våld", "det förekommer mobbing", "det används svordomar och könsord", "det känns som att jag lär mig något viktigt", "det finns de i min klass som pratar nedsättande om andra personer". Svartalternativen är: stämmer inte alls, Stämmer mindre bra, Stämmer ganska bra samt Stämmer helt. I tabellen studeras andelen som svarat att det stämmer ganska bra eller helt. Uppgifter kring skolka (finns ej i mellanstadiet) utgår i sin tur från frågan *Brukar du vara borta från skolan utan att vara sjuk eller att läraren godkänt detta?* med svartalternativen aldrig, enstaka timmar, 1 till 2 dagar i månaden, en gång i veckan samt flera gånger i veckan. I tabellen studeras andelen som uppger att de skolka minst en till 2 dagar i månaden.

Frågan *Vilka har du förtroende för?* där de svarande kunnat kryssa för flera alternativ ger en bild av relationen med skolpersonalen. Bland de uppräknade personerna ingår lärare, kurator, skolköterska (det senaste dock endast i gymnasiet). När det gäller de två sista alternativen måste man givetvis ta hänsyn till att elever i olika skolor kan ha mycket varierande kontakt med dessa.

En tredje avsnitt handlar om hur ungdomar lyckas i skolan. I högstadiet studeras detta genom medelbetyg i ett antal centrala ämnen och i gymnasiet om de går på yrkes- eller studieinriktade program. Uppgifterna kring medelbetyg har hämtats från frågan *Vilket betyg fick du i följande ämnen senast?* De ämnen som ingår i frågan är engelska, svenska, matematik, samhällskunskap samt idrott och hälsa. Svaren har kodats (A=1 osv) och har utifrån denna kodning har et medelbetyg beräknats. Efter detta har betygsnivån delats upp i fem ungefär lika stora grupper från högst till lägst medelbetyg. I tabellen nedan studeras hur många som har högst respektive lägst betyg. När det gäller typ av gymnasieprogram bygger svaren på ungdomarnas egna uppgifter kring vilket gymnasieprogram de går på. I tabellen studeras här andelen som går på yrkesförberedande program.

I detta sista avsnitt studerar vi närmare frågor som ger en mer övergripande bild av ungdomarnas skolsituation. Uppgifterna kring hur man trivs i skolan har hämtats från svaren på frågan *Vad tycker du om att gå i skolan?* med svartalternativen mycket bra, bra, varken bra eller dåligt, dåligt, mycket dåligt. I tabellen studeras hur många som tycker att det är dåligt eller ganska dåligt. Både i högstadiet och gymnasiet har ungdomarna även fått besvara frågan *Upplever du att du har samma möjligheter som andra i din ålder?* med svartalternativen Jag har mycket sämre möjligheter. Jag har lite sämre möjligheter, Samma möjligheter, Jag har lite bättre möjligheter, Jag har mycket bättre möjligheter. I frågan ingår i skolan, under fritiden, i livet som

helhet. I analyserna nedan kommer vi att koncentrera oss till att analysera hur många som tycker sig ha sämre respektive bättre möjligheter i skolan än andra i samma ålder. Låt oss börja med att se hur kopplingen mellan förtroende för föräldrar och barnens skolsituation ser ut i mellanstadiet.

Tabell 19. Mellanstadiet. Skolsituation. Skillnader mellan grupper med olika grad av förtroende till föräldrar efter kön. Andelar (%)

Variabel	Värde	Förtroende för föräldrar							
		Killar				Tjejer			
		Ingen	En	Båda	Sign. nivå	Ingen	En	Båda	Sign. nivå
Lär mig något viktigt	Stämmer helt	42	38	44	*	32	31	46	***
Klassen – svordomar	Stämmer helt	30	25	25	+	33	32	23	***
Klassen - påverka	Stämmer inte	21	17	14		20	17	13	**
	Stämmer helt	23	13	19		18	15	16	
Bra lärare	Stämmer helt	54	51	60	+	53	42	63	***
Förtroende lärare	Ja	6	52	63	***	5	35	63	**
Förtroende kurator	Ja	3	24	34	***	4	18	35	***
Trivsel skola	Ej Bra	18	21	7	***	12	12	5	***

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001.

Resultaten visar att det finns en klar koppling mellan förtroende för föräldrar och barnens skolsituation. Det är flest band de som har förtroende till bägge föräldrar som tycker att de lär sig något viktigt, som tycker att läraren är bra samt har förtroende för lärare och kurator, minst andel som trivs dåligt i skolan. Både bland killar och tjejer är denna positivare bild mest framträdande när det gäller upplevelsen av att ha en bra relation till läraren och när det gäller hur man trivs i skolan. Bland tjejer är detta även mer framträdande även när det gäller att man tycker att man lär sig något viktigt och i viss utsträckning när det gäller upplevelse av klassklimatet – klar färre tycker t ex att det används svordomar och könsord. I viss utsträckning tycks det också vara så att ovanligt många bland dessa tycker att de kan påverka undervisningen. En god relation till bägge föräldrar (man har förtroende för båda) har – starkast framträdande bland tjejer – en klart positiv inverkan på mellanstadiet barnens skolsituation.

Jämför vi de båda andra grupperna skiljer sig bilden mellan killar och tjejer. Bland killar finner vi i många fall den sämsta skolsituationen bland de som inte har förtroende för någon förälder. Dessa ger en mer negativ bild av skolklimatet mest framträdande om vis er förtroende för lärare respektive kurator. Däremot tycks de inte trivas sämre i skolan än de som har förtroende till endast en förälder. Bland tjejer är skillnaden mellan de båda grupperna betydligt mindre men även här finner vi att de som inte har förtroende för någon förälder i ovanligt låg utsträckning har förtroende till lärare respektive kurator. Vi d sidan av detta gäller att tjejer som endast har förtroende för den ena föräldern i lägst utsträckning tycker att de har bara lärare.

Det låga förtroendet för lärare liksom kurator som vi finner både bland killar och tjejer som inte har förtroende till någon förälder tyder på att det låga förtroendet till föräldrarna förs över till en mer kritiska syn på skolpersonal. Och kanske ven andra vuxna. En separat analys (som ej redovisas) tyder dock på att detta inte gäller alla vuxna. Andelen som anger att de inte har förtroende för någon vuxen är visserligen högst i denna grupp, men fortfarande gäller att endast ett fåtal uppger att de inte har förtroende för någon vuxen.

Hur ser det då ut i högstadiet?

Tabell 20. Högstadiet. Skolsituation. Skillnader mellan grupper med olika grad av förtroende till föräldrar. samt medelvärde (m) för tid för läxläsning.

Variabel	Värde	Förtroende för föräldrar							
		Killar				Tjejer			
		Ingen	En	Båda	Sign. nivå	Ingen	En	Båda	Sign. nivå
Viktigt – bra skola	Mycket viktigt	37	34	63	***	50	66	73	***
Läxor	Tim (m)	1.78	2.71	3.32	***	2.60	4.45	5.05	***
Bra lärare	Stämmer ej	26	31	21	**	35	31	18	***
Lär viktigt	Stämmer	64	53	73	***	67	65	77	***
Påverka i skolan	Stämmer ej	50	44	39	***	41	39	38	
Svordomar	Stämmer helt	39	47	44	**	50	59	45	***
Våld	Stämmer	20	14	14	*	16	16	10	**
Skolk	Mer förekommande	24	15	12	***	24	25	14	***
Förtroende kurator	Ja	4	17	32	***	10	22	31	***
Förtroende lärare	Ja	9	43	61	***	10	40	59	***
Medelbetyg	Höga	10	15	19	***	15	18	28	***
	Ganska höga	9	17	20		12	15	21	
	Medel	20	27	25		18	25	22	
	Ganska låga	18	15	18		23	20	15	
	Låga	43	26	17		34	23	14	
Chans skola	Bättre	21	12	26	*	18	22	22	
	Sämre	32	30	11	***	25	19	13	***
Trivsel skola	Bra	26	8	23	**	14	13	18	***
	Ganska bra	32	43	41		33	35	42	
	Varken bra el dåligt	25	32	24		32	35	31	
	Ganska dåligt	6	8	6		10	10	6	
	Dåligt	10	10	5		11	8	4	
	Dåligt el ganska dåligt	17	17	12		21	18	9	

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001.

Även i högstadiet framträder en mycket stark koppling mellan förtroende för föräldrar och skolsituation. Denna tycks vara ännu starkare än i mellanstadiet signifikanta skillnader framträder för samtliga variabler. Genomgående är skolsituation mest ”positiv” bland ungdomar som har förtroende för bägge föräldrar. Ungdomar i denna grupp tycker i högst utsträckning att det är viktigt att vara bra i skolan, ägnar mest tid åt läxläsning, tycker att de har bra lärare, flest har förtroende för lärare och skolkurator. De har bättre betyg och det är klart färre som trivs dåligt i skolan. Det är också färre som tycker att de har sämre möjligheter än andra i samma ålder i skolan. Även när det gäller klassklimatet ger de en mer positiv bild men skillnaderna är inte här lika framträdande. Bland tjejerna finner vi dock att det är färre som uppger att det förekommer våld i klassen och det är klart färre som skolkat i någon större utsträckning.

Om vi jämför de båda övriga grupperna är det främst de som inte har förtroende för någon förälder som skiljer ut sig. Avsaknaden av förtroende till någon förälder kopplas samman med en sämre skolsituation. Speciellt att observera att få har förtroende för lärare och kurator, en låg andel tycker också att de har bra lärare, fler har låga medelbetyg. Trots detta skiljer de sig inte lika mycket när det gäller trivsel i skolan och hur de upplever sina möjligheter i skolan jämför med andra i samma ålder även om de sammantaget har en något mindre positiv bild. Bland killar finner vi också att de som inte har förtroende för någon förälder ger den mest negativa bilden av klassklimatet, Här finner vi klart flest som tycker att de inte kan påverka undervisningen, att det förekommer våld liksom svordomar och könsord.

Sammantaget tycks alltså avsaknad av förtroende för någon förälder ha en stark inverkan på ungdomarnas skolsituation. Avsaknaden av förtroende till någon förälder kopplas starttill sämre relation med vuxna i skolan. Ungdomar i denna grupp lägger mycket mindre tid på läxläsning och skolkar i större utsträckning och tycker i viss utsträckning att de har sämre möjligheter i skolan än andra i samma ålder.

Frågan är då hur det ser ut i gymnasiet.

Tabell 21. Gymnasiet. Skolsituation. Skillnader mellan grupper med olika grad av förtroende till föräldrar. samt medelvärde (m) för tid för läxläsning.

Variabel	Värde	Förtroende för föräldrar							
		Killar				Tjejer			
		Ingen	En	Båda	Sign. nivå	Ingen	En	Båda	Sign. nivå
Bra i skola	Mycket viktigt	61	59	57		71	72	73	**
Läxor	Tim (m)	3.40	4.11	4.77	*	5.93	6.35	7.40	*
Situationen i klassen									
Förekomst av våld	Stämmer	11	14	8	+	8	5	4	*
Förekomst av svordomar	Stämmer helt	25	31	22		17	18	16	+
Kan påverka undervisning	Stämmer helt	12	18	13		12	9	9	
Lär viktigt	Stämmer helt	19	24	27	+	21	22	24	*
Bra lärare	Stämmer helt	25	32	37	***	26	26	31	*
Förekomst av nedsättande	Stämmer helt	13	14	10		16	13	9	**
Skolk	Ofta	16	32	14	**	25	20	12	**
Förtroende - lärare	Ja	13	55	62	***	24	42	60	***
Förtroende – kurator	Ja	4	21	33	***	9	22	34	***
Förtroende – skolsköterska	Ja	4	17	31	***	7	17	34	***
Trivsel skola	Bra	20	16	21	*	17	12	23	**
	Ganska bra	43	37	46		39	54	48	
	Varken bra el dåligt	22	35	27		34	27	23	
	Ganska dåligt	9	9	3		8	5	4	
	Dåligt	5	4	3		2	2	2	
	Dåligt el ganska dåligt	14	12	6	*	10	6	6	**
Framtid skola	Sämre	20	22	11	***	26	16	12	***
Framtid skola	Bättre	22	15	28	+	14	16	26	***
Program	Studieinriktat	65	70	71		77	81	85	*
Göra innan 25 år									
Bo kvar		7	12	17	**	12	18	18	
Ut och resa		15	37	41	***	26	53	54	***
Jobba i Malmö		21	49	44	***	30	50	55	***
Jobba annan kommun		7	28	20	**	14	25	21	+
Jobba utomlands		9	27	29	***	23	35	33	*
Komplettera betyg		3	11	10	**	7	14	12	
Högskola - Sverige		19	45	48	***	47	65	72	***
Högskola – utomlands		8	16	21	***	14	29	29	**
Folkhögskola		3	4	4		2	5	4	
Satsa på fritid		5	22	21	***	9	16	13	
Vet ej		5	10	10	+	7	4	6	

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001.

Även i gymnasiet framträder en klar koppling mellan förtroende för föräldrar och skolsituation. Ungdomar som har förtroende för bägge föräldrar lägger ned mer tid på läxläsning, fler tycker att man har bra lärare, fler har förtroende för lärare, kurator och skolsköterska och fler

tycker sig ha bättre möjligheter i skolan än andra i samma ålder. Speciellt bland killar finner vi lägst andel som trivs dåligt i skolan och bland tjejer är också skolket lägst i denna grupp.

Jämför vi de som inte har förtroende för någon förälder med de som har förtroende för en förälder är det liksom i högstadiet främst gruppen som inte har förtroende för någon förälder som skiljer ut sig genom att vi här finner den sämsta skolsituationen. Ungdomar i denna grupp lägger minst tid på läxläsning, här finner vi kallt lägst andel – ofta mycket få – som har förtroende för lärare, skolsköterska och kurator. Bland tjejer har vi också en något högre andel som trivs dåligt i skolan och fler som tycker att de har sämre möjligheter i skolan än andra i samma ålder. Bland killar är det något färre som går på studieinriktade linjer.

När man ser till frågan om vad man tror att man kommer att göra före 25 års ålder är skillnaden markant mellan de som inte har förtroende för någon förälder och övriga. Det första man kan notera är Båda de två senare grupperna ger en varierad, nyanserad bild av vad de tror att de kommer att göra. Bland de som inte har förtroende för någon förälder är bilden mycket smalare, andelen som uppger att de tror de kommer att göra olika saker genomgående är lägre. Speciellt skall man dock notera att det är mycket färre som anger att de skall studera på universitet eller högskola.

Sammanfattning

Det mest framträdande är väl den starka kopplingen mellan förtroende för föräldrar och förtroende till lärare, skolsköterska och kurator. En bra relation till föräldrarna (förtroende för bägge) kombineras med bäst relationer till skolpersonalen. Speciellt kan vi notera att de som har sämst relation till föräldrar (inte förtroende för någon) har markant sämre relationer till personalen i skolan. Dessa lägger också mindre tid på läxläsning, har lägre medelbetyg, skolkar i högre utsträckning och tycker oftare att de har sämre möjligheter i skolan än andra i samma ålder. En fråga är hur olika saker påverkar varandra. Att den sämre relationen till föräldrarna har en inverkan på relationen till lärare, hur mycket man engagerar sig i skolan verkar rimlig. Det är också mycket möjligt att den påverkar hur man lyckas i skolan – troligen får man sämre stöd. när det gäller kopplingen mellan relationen till lärare är det också rimligt att de sämre relationerna leder är grunden för den sämre skolsituationen, men här kan det kanske också handla om att påverkan går i motsatt riktning

.

Fritidssituationen

Malmö stad har som mål att unga Malmöbor ska få möjlighet till utveckling med hjälp av ett meningsfullt fritids- och kulturliv. I et här avsnittet skall vi studera vilka typer av fritidsaktiviteter barnen/ungdomarna tycker att Malmö kommun bör satsa på och vilka förslag de gett till satsningar på olika konkreta fritidsanläggningar och kulturverksamheter, .hur intresserade ungdomarna är av att ägna sig åt/delta i olika fritidsaktiviteter samt i vilken utsträckning de gör detta. Som en sammanfattande bild av fritidssituationen tar vi också upp frågan kring hur nöjda de är med sin fritidssituation och upplever sina möjligheter på fritiden.

Uppgifterna kring vilka typer av fritidsaktiviteter barnen/ungdomarna tycker att Malmö kommun bör satsa på har hämtats från frågan *Vad tycker Du att Malmö stad i första hand skall satsa på inom kultur och fritid? Rangordna 1-5 gnom att skriva en 1:a på det du tycker är viktigast, 2:a på det som är näst viktigast.* I frågan ingår alternativa

- Kultur (t.ex. bibliotek, dans, kulturskola, musik, teater, utställningar).
- Idrott (t.ex. idrottsanläggningar och idrottsföreningar).
- Natur (t.ex. skötsel och underhåll av stränder, naturområden och parkområden).
- Fritidsgårdar/Allaktivitetshus/Likande mötesplatser fr ungdomar.
- Föreningsverksamhet (t ex. scoutkårer, politiska organisationer, kulturella föreningar och religiösa samfund). Med religiösa samfund menar vi religiösa föreningar eller verksamheter som t.ex. kristna, muslimska eller judiska församlingar).

Uppgifter kring vilka konkreta förslag till satsningar på olika konkreta fritidsanläggningar och kulturverksamheter utgår från frågorna *Vilka av följande typer av idrotts- och fritidsanläggningar tycker du att Malmö skall satsa på? (Kryssa för högst 4 alternativ! Kryssar du för fler än 4 alternativ räknas inte ditt svar)* samt *Vilken/vilka av följande kulturverksamheter tycker du att Malmö i första hand skall satsa på? (Kryssa för högst 3 alternativ! Kryssar du för fler än 3 alternativ räknas inte ditt svar).* I bägge frågorna tas ett flertal alternativ upp som eleverna kan kryssa för.

Intresse för att ägna sig åt/delta i olika fritidsaktiviteter fångas upp ed frågan *Hur många gånger i veckan skulle du vilja göra följande på din fritid?* Svarsalternativen är: Ingen gång, 1 gång, 2 gånger, 3 gånger, 4-5 gånger samt 6 gånger eller mer. I analyserna studeras hur många som svarat att de vill göra olika saker minst en gång per vecka. Som ett sammanfattande mått studeras även antalet fridsaktiviteter barn/ungdomar säger sig vara intresserade att utöva minst en gång per vecka. Vid sidan av detta ger även svaren på frågan *Vilken idrott/fysisk aktivitet/kulturverksamhet eller liknande skulle du vilja börja med?* en bild av engagemang i fritidsverksamheter,

När det gäller deltagande bygger uppgifterna kring deltagande i förening på frågan *Är du medlem i någon/några idrottsföreningar/-klubbar, kulturföreningar, organisationer, scouter eller något religiös samfund?* Eleverna har här fått skriva ned vilken förening det handlar om samt i de fall det gäller någon idrottsförening även vilken idrott det gäller. Dessa öppna svar har sedan kontrollerats (för att undersöka om det handlar om en förening i traditionell mening) samt kodats i samarbete med personal som har god kännedom om det lokala föreningslivet.

Uppgifter kring deltagande i kulturskolan hämtas från frågan *Deltar du i någon av följande aktiviteter inom Malmö Kulturskola på din fritid? (nej, ja).* I frågan ingår alternativen Spelar

musikinstrument, Ensemble/orkester, Sång/kör, Bild och form, Serieteckning; animerad film, Foto/mobilfoto, Teater, Dans på kulturhuset Mazetti.

Uppgifter kring nyttjandet av/deltagandet i övriga fritidsaktiviteter hämtas från svaren på frågan *Hur många gånger under den senaste veckan (mellanstadiet) respektive senaste 4 veckorna (högstadiet och gymnasiet) har du på din fritid varit på/gjort?* Även i detta fall arbetas med ett antal mått som ger en bild av hur aktiva barnen/ungdomarna är. För att en samlad bild av deltagandet i de fem tunga fritidsaktiviteter som får huvuddelen av det offentliga, finansiella stödet har måtten utomstående instrumentellt och totalt bildats. Utomstående instrumentellt innefattar ungdomar som inte är med varken i förening eller kulturskola. Som utomstående totalt betraktas de som varken är med i förening eller kulturskola och besökt fritidsgård, bibliotek och simhall sammantaget minst en gång i veckan. Frågan *Har du möjligheter att delta i de aktiviteter du vill?* ger en bild av om barnen/ungdomarna upplever att det finns speciella hinder som begränsar deras fritid. I en underfråga har därefter de som inte tycker sig ha möjlighet till att delta kunnat markera ett antal uppräknade skäl till detta. Presentationen nedan koncentreras till att studera andelen som uppger att de inte kan delta i aktiviteter som de vill.

Barnens och ungdomarnas mer samlade nyttjande av kulturaktiviteter studeras via följande tre sammanfattande mått. Som *kulturellt aktiva* betraktas de som är med i kulturskola, i kulturförening, har dansat, spelat rollspel/lajvat/måla/tecknat etc eller läst böcker på fritiden minst en gång per vecka. Det andra måttet *Kultur – publik* innefattar de som besökt någon föreställning (t ex dans, musikal, opera, teater) eller besökt museum/utställning. Minst en gång per vecka. Det tredje måttet *besökt öppen kulturverksamhet* innefattar de som besökt bibliotek eller allaktivitetshus eller i gymnasiet Arena 305. Även här ställs kravet att de skall ha gjort detta minst en gång per vecka.

För att få en bild av i vilken utsträckning barn och ungdomar nyttjar/deltar i alla de som får stöd av fritids- respektive kulturnämndens satsningar har vi skapat olika mått. För fritidsnämndens satsning gäller detta följande tre mått:

Nyttjat fritidsnämnden satsning total, Nyttjat fritidsnämnden och Tekniska nämndens satsningar samt i gymnasiet även Fritidsnämndens och Tekniska nämndens satsningar + ett antal verksamheter som får bidrag av fritidsnämnden eller stadsledningskontoret.

Fritidsnämndens tunga satsningar innefattar förening, simhall, fritidsgård, Kul i Malmö – idrott samt ridanläggning

I *Fritidsnämndens tunga satsningar + Tekniska nämndens satsningar* ingår vid sidan av dessa även spontanidrottsplats samt i högstadiet och gymnasiet utegym samt motionsspår.

Det tredje måttet som endast finns med i gymnasiet *Fritidsnämndens och Tekniska nämndens satsningar + ett antal verksamheter som får bidrag av fritidsnämnden eller stadsledningskontoret* innefattar även Bryggeriet; Flamman; Spelens Hus, Malmö e-sport (mitt i Möllan). HaBitat Q, Mötesplats Otto, Mötesplats Helamalmö, Mötesplats Basement, Fryshuset.

På kultursidan arbetas med två övergripande mått: Kulturnämndens tunga satsningar samt Kulturnämndens satsningar + andra aktörers kultursatsningar.

Kulturnämndens tunga satsningar innefattar bibliotek, kulturskola, Allaktivitetshus. Kul i Malmö – kultur/skapande samt museum. I högstadiet och gymnasiet inte Kul i Malmö – kultur med däremot även Arena 305 samt Malmö konsthall

Kulturnämndens satsningar + andra aktörers kultursatsningar innefattar de ovan nämnda verksamheter samt deltagande i kulturförening samt föreställning (t ex dans, balett, musikal, opera eller teater).

Avsnittet avslutas med att analysera svaren från två frågor som ger en mer översiktlig bild av hur barnen och ungdomarna upplever sin fritidssituation. Frågan *Hur har du det på din fritid?* fått ge en övergripande bild av hur de upplever fritidssituationen. Svartalternativen är Bra, Ganska bra, Varken bra eller dåligt, Ganska dåligt, Dåligt. I tabellen studerar vi hur många det är som inte tycker att de har det bra på fritiden för att ge en bild av hur de övergripande upplever sin fritidssituation. En annan bild av hur eleverna upplever sin fritidssituation ger svaren på frågan *Upplever du att du har samma möjligheter som andra i din ålder?* med svartalternativen Jag har mycket sämre möjligheter, Jag har lite sämre möjligheter, Samma möjligheter, Jag har lite bättre möjligheter, Jag har mycket bättre möjligheter. I frågan ingår i skolan, under fritiden, i livet som helhet. I analyserna nedan kommer vi att koncentrera oss till att analysera hur många som tycker sig ha sämre respektive bättre möjligheter än andra på fritiden.

För att göra resultaten mer överblickbara studeras detta under fyra olika delavsnitt. I den första studeras i vilken utsträckning man tycker att kommunen skall satsa på olika fritidsområden och i vilken utsträckning man gett förslag till att kommunen skall satsa på olika konkreta fritidsanläggningar och kulturverksamheter. I det andra studeras hur intresset för att delta i olika fritidsaktiviteter ser ut, i det tredje deltagande, I det sista avsnittet studeras en mer övergripande bild av hur barnen och ungdomarna upplever sin fritidssituation – hur nöjd är man med den och hur upplever man sina möjligheter på fritiden i jämförelse med andra i samma ålder.

Intresse för att kommunen skall satsa på fritidsverksamheter

I detta avsnitt studeras hur intresserade barnen och ungdomarna är av att kommunen skall satsa på olika typer av fritidsverksamheter samt i vilken utsträckning de gett förslag till vad kommunen skall satsa på när det gäller idrotts-/fritidsanläggningar respektive kulturverksamheter. När det gäller satsningarna på olika typer av fritidsverksamheter studeras dels hur många som inte svarat på frågan, dels hur många som prioriterat de olika verksamheterna högst. När det gäller engagemanget i satsning på idrott- och fritidsanläggningar liksom kulturverksamheter studeras hur många som inte gett förslag på några sådana satsningar.

I tabell 22 studerar vi kopplingen till förtroende för föräldrar uppdelat efter kön och stadium. För att få en tydligare överblick över resultaten har avvikande värden markerats med gult.

Tabell 22. Intresse för att Malmö kommun skall satsa olika fritids- och kulturverksamheter – andel som prioriterat satsningar på olika områden högst. Andel som inte gett några förslag när det gäller satsningar på idrotts- och fritidsanläggningar respektive kulturverksamheter. Skillnader mellan grupper med olika grad av förtroende till föräldrar efter kön och stadium.

Variabel	Värde	Förtroende för föräldrar							
		Killar				Tjejer			
		Ingen	En	Båda	Sign. nivå	Ingen	En	Båda	Sign. nivå
Högstadiet									
Satsa – idrottsförening	Inget	33	22	24	**	40	30	25	**
	1:a	38	33	46		20	19	21	
Satsa – kultur	Inget	51	41	44	***	38	31	26	***
	1:a	17	16	9		27	20	20	
Satsa - fritidsgård	Inget	46	32	37		39	22	21	***
	1:a	19	17	18		24	21	22	
Satsa – annan förening	Inget	57	40	47	*	52	37	30	*
	1:a	6	5	4		6	4	4	
Satsa – natur	Inget	54	39	39	**	41	33	22	***
	1:a	7	25	20		23	25	33	
Gymnasiet									
Satsa – idrottsförening	Inget	35	28	29	+	33	29	28	
	1:a	43	42	48		19	23	24	
Satsa - kultur	Inget	46	49	51		35	32	29	
	1:a	15	10	10		24	24	22	
Satsa – fritidsgård	Inget	47	48	45		35	29	28	
	1:a	17	20	18		25	28	23	
Satsa – annan förening	Inget	54	53	54		40	36	36	
	1:a	5	2	5		9	7	5	
Satsa – natur	Inget	43	46	46		34	33	30	
	1:a	19	13	17		22	20	22	
Mellanstadiet									
Satsa på fritidsanläggningar	Ej förslag	76	31	34	***	72	23	25	***
Satsa på kulturverksamhet	Ej förslag	76	21	24	***	72	22	20	***
Högstadiet									
Satsa på fritidsanläggningar	Ej förslag	65	20	17	***	52	16	11	**
Satsa på kulturverksamhet	Ej förslag	66	29	23	***	54	17	15	***
Gymnasiet									
Satsa på fritidsanläggningar	Ej förslag	43	22	19	***	31	14	15	**
Satsa på kulturverksamhet	Ej förslag	42	21	24	***	34	10	10	**

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001.

Det klart mest framträdande är att ungdomar som inte har förtroende för någon förälder i högre utsträckning inte prioriterat vilka typer av fritidsverksamheter de tycker att kommunen skall satsa på liksom att de inte gett något förslag på vilka idrotts-/fritidsanläggningar respektive kulturverksamheter som Malmö kommun bör satsa på. Tydligast framträder detta när det gäller satsningar på idrotts-/fritidsanläggningar respektive kulturverksamheter. I detta fall skiljer de som inte har förtroende för någon förälder ut sig genomgående. Det är klart mycket vanligare att dessa inte gett något förslag alls.

I högstadiet gäller också genomgående att de som inte har förtroende för någon förälder i högst utsträckning inte gett någon prioritering av vilka typer av fritidsverksamheter som Malmö kommun skall satsa på. I gymnasiet skiljer däremot denna grupp inte alls ut sig lika

klart. Det är endast bland tjejer som andelen som vi finner några skillnader, i övrigt är skillnaderna ganska små. Tjejer som inte har förtroende för föräldrar har i högre utsträckning inte prioriterat satsningar på fritidsgård respektive annan förening än idrottsförening.

I de flesta fall är skillnaderna mellan de tre grupperna ganska liten när det gäller hur många som placerar olika fritidsverksamheter på första plats men det finns några skillnader att observera. Bland högstadiekillar är det speciellt många bland de som har förtroende för bägge föräldrar som placerat idrottsförening på första plats. I motsats är det ovanligt få bland dessa som placerat kultur på första plats. Bland högstadieungdomarna – både killar och tjejer – har också de som inte har förtroende för någon förälder i lägre utsträckning satt satsningar på natur/parker först.

Även i gymnasiet finns vissa liknade skillnader. Killar som har förtroende för bägge föräldrar har i högre utsträckning placerat satsningar på idrottsförening på första plats. I motsats är det fler bland de som inte har förtroende för någon förälder som placerat satsningar på kultur liksom på natur/parker först. Bland gymnasietjejerna som inte har förtroende för någon förälder är det färre som satt satsningar på idrottsförening först, däremot fler som placerat satsningar på annan förening än idrottsförening först.

Intresse för att delta i/ägna sig åt olika fritidsaktiviteter

I detta avsnitt studeras andelen som uppger att de vill delta i/ägna sig åt ett urval av olika fritidsaktiviteter minst en gång per vecka. För att få en övergripande bild av engagemanget studeras även antal aktiviteter som barnen/ungdomarna uppger att de vill ägna sig åt minst en gång per vecka. I detta fall behandlas både genomsnittliga antalet (medelvärde) och hur många som inte är intresserad av att delta i någon fritidsaktivitet – bland de många som ingår i frågan. I tabellen ingår även uppgifter kring hur många som uppgett att de vill börja med en ny fritidsaktivitet. Liksom i tidigare tabeller har avvikande värden markerats med gult.

Tabell 23. Andel som vill delta i/ägna sig åt olika fritidsaktiviteter minst en gång per vecka. Antal aktiviteter man vill ägnas sig åt minst en gång per vecka (medelvärde m) samt andel som inte vill syssla med någon aktivitet. Skillnader mellan grupper med olika grad av förtroende till föräldrar.

Variabel	Värde	Förtroende för föräldrar							
		Killar				Tjejer			
		Ingen	En	Båda	Sign. nivå	Ingen	En	Båda	Sign. nivå
Mellanstadiet									
Vill - idrottsförening		41	43	59	***	50	53	59	*
Vill - annan förening		25	25	29		32	39	36	
Vill - kulturskola		24	19	20		27	31	32	
Vill - fritidsgård		32	23	25	+	40	35	33	*
Vill - bibliotek		43	35	43		55	60	66	*
Vill - simhall		58	64	68	**	67	70	76	**
Vill - läsa böcker		40	46	55	***	57	58	73	***
Vill - dansa		17	18	15		50	53	51	
Vill börja ny aktivitet	Ja	29	66	65	***	39	81	81	***
Vill - bredd (m)	m	7,67	7,59	8,71	*	9,97	10,97	11,30	***
Vill - bredd	Inget	21	10	6	***	10	2	2	***
Högstadiet									
Vill - idrottsförening		27	56	58	***	39	43	53	***
Vill - annan förening		18	22	25	*	26	20	29	+
Vill - kulturskola		12	13	16		16	17	26	***
Vill - fritidsgård		25	22	27		36	36	31	+
Vill - allaktivitetshus		13	13	17		20	17	21	
Vill - bibliotek		25	29	31	+	43	48	55	**
Vill - simhall		29	50	49	***	37	50	50	**
Vill - läsa böcker		18	45	44	***	44	55	66	***
Vill - dansa		10	17	10		42	51	51	*
Vill - politik		12	23	24	***	24	30	37	***
Vill - bredd (m)	m	5,54	6,17	9,79	***	9,33	11,28	13,20	***
Vill - bredd	Inget	46	2	8	***	28	6	3	***
Vill börja ny aktivitet	Ja	28	52	50	***	46	47	64	*
Kan delta i önskade aktiviteter	Nej	14	13	10		31	28	15	***
Gymnasiet									
Vill - idrottsförening		42	50	54	*	38	42	42	
Vill - annan förening		25	23	15	**	19	22	20	
Vill - kulturskola		21	20	11	**	26	21	18	*
Vill - fritidsgård		30	35	25	+	28	33	25	
Vill - allaktivitetshus		21	17	14	*	18	23	12	**
Vill - bibliotek		40	51	36	*	56	70	58	*
Vill - simhall		32	42	35		37	41	33	
Vill - läsa böcker		34	39	37		56	60	62	
Vill - dansa		19	22	12	*	39	48	43	
Vill - politik		29	32	26		30	50	38	**
Vill - bredd	m	8,56	10,49	8,73		10,48	12,62	11,07	*
Vill - bredd	Inget	27	11	8	***	16	3	3	***
Vill börja ny aktivitet	Ja	34	50	43	*	56	65	62	*
Kan delta i önskade aktiviteter	Nej	13	23	9	**	24	28	16	***

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001.

En mycket tydlig skillnad är att många fler bland de som inte har förtroende för någon förälder inte angett att de är intresserade av att ägna sig åt någon fritidsaktivitet minst

en gång per vecka. Detta gäller inte enbart de utvalda fritidsaktiviteterna som är med i tabellen utan alla de aktiviteter som ingår i frågan (22 stycken i mellanstadiet, 28 i högstadiet och 29 i gymnasiet). Det är främst detta faktum som leder till att dessa också i genomsnitt har en lägre intressebredd.

Till detta kan läggas att det är färre bland de som inte har förtroende för någon förälder i lägre utsträckning uppger att de vill börja med någon ny fritidsaktivitet. Speciellt framträdande är detta i mellanstadiet.

Om vi ser till de olika fritidsaktiviteterna skiljer sig resultaten mellan de tre stadierna, där det är gymnasiet som skiljer ut sig speciellt. Ett gemensamt mönster är dock att barn och ungdomar som inte har förtroende för bägge föräldrar i lägre utsträckning uppger att de vill vara med i idrottsförening, speciellt framträdande bland killarna. Skillnaden är något mindre framträdande i gymnasiet.

I mellan- och högstadiet är det också färre bland dessa som vill besöka bibliotek eller simhall eller läsa böcker. I högstadiet är det också färre som vill engagera sig i politik och bland killarna färre som vill vara med i dansskola. I gymnasiet är bilden mer splittrad. Bland tjejerna gäller dock att de som inte har förtroende för bägge föräldrar är mindre intresserade av att läsa böcker liksom att engagera sig politiskt. Det som är mest framträdande är dock faktumet att de som inte har förtroende för bägge föräldrar är mer intresserade av att ägna sig åt vissa aktiviteter. Dessa är mer intresserade av att vara med i kulturskolan, besöka fritidsgård och allaktivitetshus samt bland killarna att vara med i dansskola.

Deltagande i olika fritidsaktiviteter.

Det är inte möjligt att ta med alla fritidsaktiviteter som tas upp i enkäterna – tabellerna skulle bli alltför överblickbara. Därför koncentreras analyserna till att studera de aktiviteter som får huvuddelen av det offentliga, finansiella stödet till barns och ungdomars fritidsverksamhet (mer än 85 %). Dessa är deltagande i förening (uppdelat mellan idrottsförening och annan typ av förening), deltagande i kulturskola, besök på fritidsgård, bibliotek respektive simhall. Dessa aktiviteter utgör också grunden för två sammanfattande mått – utomstående instrumentellt respektive utomstående totalt. Utomstående instrumentellt innefattar de som varken är med i förening eller deltar i kulturskola. I måttet utomstående totalt räknas även de som besökt fritidsgård, bibliotek eller simhall minst en gång per vecka bort, vilket innebär att andelen utomstående i detta fall blir lägre.

I övrigt arbetas med två grupper av aktiviteter, dels de som bedrivs eller stöds av fritidsnämnden, dels de som bedrivs eller stöds av kulturnämnden. Nyttandet av fritidsnämndens aktiviteter studeras genom två mått. Det första innefattar andelen som minst en gång per vecka nyttjat de aktiviteter/anläggningar som fritidsnämnden själva driver eller ger ekonomiskt stöd till. Dessa är förening, simhall/badhus, fritidsgård, ridanläggning samt i mellanstadiet Kul i Malmö – idrott. I det andra måttet tas även besök på spontanidrottsanläggningar, där tekniska nämnden ger huvuddelen av de ekonomiska satsningarna, med.

Även när det gäller utbudet från kulturnämnden arbetas med två mått. Det första innefattar andelen som minst en gång per vecka besökt bibliotek, deltagit i kulturskolan, besökt Allaktivitetshus, museum eller (i mellanstadiet) besökt Kul i Malmö – kultur eller (i högstadiet och gymnasiet) besökt Arena 305 eller Malmö konsthall. I det bredare mått (kulturnämnden totalt) tas även med verksamheter som bedrivs utanför kulturnämnden men där kulturnämnden ger bidrag i mer eller mindre utsträckning. Dessa innefattar kulturförening, Malmö opera (endast

gymnasiet) samt föreställningar i dans, balett, musikal, operan och teater. Vid sidan av detta studeras även andelen som aktivt deltagit i olika kulturella verksamheter – med i kulturskola, med i kulturförening, dansat (t ex balett, showdans, hip-hop eller street), spelat rollspel/lajvat, målat/tecknat/skulpterat/sysslat med graffiti/spelat teater eller läst böcker.

I tabellerna, som presenteras separat för de olika stadierna, studeras slutligen andelen som uppger att de – av olika skäl - inte kan delta i fritidsaktiviteter som de skulle vilja ägna sig åt. Liksom i tidigare tabeller har avvikande värden markerats med gult.

Tabell 24.a. Mellanstadiet. Skillnader mellan grupper med olika grad av förtroende till föräldrar.

Variabel	Värde	Förtroende för föräldrar							
		Killar				Tjejer			
		Ingen	En	Båda	Sign. nivå	Ingen	En	Båda	Sign. nivå
<i>Antal</i>		181	83	1039		188	120	1023	
Med idrottsförening		44	40	62	***	30	36	53	***
Med annan förening		4	2	7	+	7	9	10	
Med förening totalt		46	41	65	***	36	42	57	***
Med kulturskola		6	10	15	***	6	20	17	***
Besökt fritidsgård		23	16	19		31	17	17	***
Besökt bibliotek		37	15	30	**	43	66	64	
Simhall		33	29	30		36	28	28	*
Utomstående instrumentellt		54	58	32	***	66	49	41	***
Utomstående totalt		23	34	15	***	22	23	17	*
Fritidsnämnd	Nej	30	40	19	***	30	34	24	***
Fritids-, tekniska nämnden	Nej	25	34	14	***	28	33	21	***
Kulturnämndens utbud	Nej	46	59	48	**	40	38	45	***
Kulturnämndens totala utbud	Nej	39	54	42	*	37	33	39	***
Aktiv - kultur	Nej	30	22	12	***	20	3	5	***
Kan ej delta i önskad aktiv.	Nej	24	26	15	**	33	34	21	***

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001.

Barn som inte har förtroende för någon förälder är i lägre utsträckning med i kulturskola men besöker fritidsgård och bibliotek i högre utsträckning. Bland tjejerna är fler utomstående instrumentellt medan fler besöker simhall och fler är aktiva inom kultur. Mot detta skall ställas att fler av de som har förtroende för bägge föräldrarna är med i idrottsförening och förening totalt och att flera har nyttjat fritids- och tekniska nämndens utbud. Det är också färre i denna grupp som uppger att de inte kan delta i fritidsaktiviteter som de vill ägna sig åt. Bland killarna är det också fler som är med i kulturskola, färre utomstående både instrumentellt och totalt, fler som nyttjar fritidsnämndens utbud samt fler som är aktiva inom kultur. Andelen som inte nyttjat kulturnämndens utbud – både det som direkt är underordnat kulturnämnden och även om vi räknar in aktiviteter som får visst ekonomiskt stöd är ovanligt hög bland killar som endast har förtroende för en av föräldrarna.

Frågan är då hur det ser ut i högstadiet? Sambanden presenteras i tabell 24.b.

Tabell 24.b. Högstadiet. Skillnader mellan grupper med olika grad av förtroende till föräldrar.

Variabel	Värde	Förtroende för föräldrar							
		Killar				Tjejer			
		Ingen	En	Båda	Sign. nivå	Ingen	En	Båda	Sign. nivå
<i>Antal</i>		241	93	744		238	197	724	
Med idrottsförening		33	40	53	***	24	25	38	***
Med annan förening		5	10	8	+	8	11	13	*
Med förening totalt		35	43	57	***	30	31	46	***
Med kulturskola		6	11	14	**	7	12	16	**
Besökt fritidsgård		29	15	21	*	26	23	16	***
Besökt bibliotek		35	30	28	*	46	43	40	+
Besökt simhall		36	68	38		29	32	32	
Utomstående – instrument		62	51	38	***	66	61	46	**
Utomstående - totalt		42	43	32	**	45	49	37	**
Fritidsnämnd	Nej	23	27	14	***	27	28	21	**
Fritids-, tekniska nämnden	Nej	34	36	23	***	37	40	31	***
Kulturnämndens utbud	Nej	54	54	52	*	43	40	43	*
Kulturnämndens totala utbud	Nej	49	43	46		36	33	32	*
Aktiv - kultur	Nej	46	39	34	**	32	22	20	***
Kan ej delta i önskade aktiviteter		22	18	20		26	16	15	

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001.

Det finns flera paralleller till resultaten från mellanstadiet. Högstadiungdomar som inte har förtroende för någon förälder är i lägre utsträckning med i kulturskola och bland killarna är det ovanligt få som är med i idrottsförening liksom i förening totalt. Bland killarna är det också färre som är kulturellt aktiva och bland tjejerna är det också fler som uppger att de inte kan delta i aktiviteter som de skulle vilja ägna sig åt.

Mot detta skall ställas att andelen som är med i idrottsförening och förening totalt är speciellt hög bland de som har förtroende för bägge föräldrarna. Vi finner här också den lägsta andelen som är utomstående både instrumentalt och totalt liksom andel som uppger att de inte nyttjat fritidsnämndens respektive fritids-/tekniska nämndens utbud. Bland tjejer är det ovanligt få som har besökt fritidsgård.

Hu ser det då ut i gymnasiet?

Tabell 24.c. Gymnasiet. Skillnader mellan grupper med olika grad av förtroende till föräldrar.

Variabel	Värde	Förtroende för föräldrar							
		Killar				Tjejer			
		Ingen	En	Båda	Sign. nivå	Ingen	En	Båda	Sign. nivå
<i>Antal</i>		161	82	462		149	155	468	
Med idrottsförening		37	23	42	**	18	17	28	**
Med annan förening		7	12	9		9	16	14	
Med förening totalt		43	31	47	*	24	28	39	***
Med kulturskola		5	4	6		5	5	4	
Besökt fritidsgård		26	18	14	**	10	7	6	
Besökt bibliotek		34	45	31	*	41	49	49	
Besökt simhall		27	16	18		11	16	13	
Utomstående – instrument		55	68	49	**	73	69	59	**
Utomstående - totalt		43	57	42	*	62	59	50	**
Fritidsnämnd	Nej	30	45	37	+	61	55	48	**
Fritids-, tekniska nämnden	Nej	25	29	23		50	43	38	**
Kulturnämndens utbud	Nej	25	28	22		48	42	36	*
Kulturnämndens totala utbud	Nej	55	51	58		52	43	44	
Kulturnämnd mått C	Nej	48	48	55		48	38	37	
Aktiv - kultur	Nej	48	49	47		38	35	31	
Kan ej delta i önskade aktiviteter		13	23	9	**	24	28	16	***

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001.

I gymnasiet är kopplingen till förtroende för föräldrar i flera fall könsrelaterad och blir speciellt framträdande bland tjejer. Ser vi till gruppen som inte har förtroende för någon förälder finner vi bland tjejer färre som är med i idrottsförening och förening totalt och som besökt bibliotek. Bland tjejerna är det också ovanligt många som inte nyttjat fritidsnämndens liksom fritids-/tekniska nämnden utbud. Till detta kan läggas att det är ovanligt många – åter bland tjejer – som inte nyttjat kulturnämndens utbud, vilket gäller för alla tre måtten.

För gymnasieungdomar som har förtroende för bägge föräldrar gäller att fler bland tjejerna är med i idrottsförening och förening totalt. Vi finner – både bland killar och tjejer – en lägre andel utomstående instrumentellt och också lägst andel som uppger att de inte kan delta i de fritidsaktiviteter som de vill ägna sig åt/delta i.

Hur nöjd med fritiden och vilka möjligheter på fritiden?

I alla de tre stadierna har barnen/ungdomarna fått besvara frågan *Hur har du det på din fritid?* med svarsalternativen Bra, Ganska bra; Varken bra eller dålig, Ganska dåligt, Dåligt. I tabellen nedan studeras andelen som inte angett att den är bra eller ganska bra-

I högstadiet och gymnasiet har eleverna också fått ge en bild av hur de upplever sin fritidssituation genom frågan *Upplever du att du har samma möjligheter (på fritiden) som andra i din ålder?* med svarsalternativen Jag har mycket sämre möjligheter, Jag har lite sämre möjligheter, Samma möjligheter, Jag har lite bättre möjligheter, Jag har mycket bättre möjligheter. I tabellen studeras dels andelen som tycker att de har en bättre situation (lite bättre eller mycket bättre möjligheter), dels andelen som tycker de har en sämre situation (lite sämre eller mycket sämre).

Tabell 25. Malmö. Andel som ej är nöjda med sin fritidssituation samt andel som tycker sig ha sämre respektive bättre möjligheter än andra i samma ålder. Skillnader mellan grupper med olika grad av förtroende till föräldrar efter kön och stadium.

Variabel	Värde	Förtroende för föräldrar							
		Killar				Tjejer			
		Ingen	En	Båda	Sign. nivå	Ingen	En	Båda	Sign. nivå
<i>Ej nöjd med fritidssituation</i>									
Mellanstadiet	Ej bra	7	12	3		16	8	3	
Högstadiet	Ej bra	14	16	5	***	23	17	7	***
Gymnasiet	Ej bra	18	11	8	***	25	21	10	***
<i>Möjligheter på framtiden</i>									
Högstadiet	Bättre	32	23	42	**	24	24	29	+
	Sämre	20	26	8	***	24	19	11	***
Gymnasiet	Bättre	29	23	36	*	19	16	29	**
	Sämre	25	26	11	***	29	30	13	***

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001.

Allmänt gäller att det främst är barn och ungdomar som angett att de har förtroende för bägge föräldrar som skiljer ut sig. Det är klart lägst andel i denna grupp som inte är nöjda med sin fritidssituation. I högstadiet och gymnasiet är det färre som tycker att de har sämre möjligheter än andra i samma ålder och fler som tycker de har bättre möjligheter.

Sociala kontakter - relationer

En intressant fråga är hur det ser ut med sociala kontakter och relationer. Kompenseras t ex bristen på förtroende för föräldrar med förtroende för andra vuxna eller jämnåriga? Detta skulle ju kunna vara en kompensation för det bristande förtroendet för föräldrar. Nedan studerar vi hur många ungdomar som angett att de har förtroende för syskon, släkting, någon kompis förälder, lärare och kurator. Vi studerar också hur många som angett att man inte har förtroende för någon vuxen eller någon i sin egen åldersgrupp.

I frågan *Hur viktigt är följande för dig?* har eleverna fått ta ställning till olika påståenden. Svarsalternativen är. Inte alls viktigt, Inte så viktigt, Ganska viktigt; Mycket viktigt. För att se närmare på deras sociala kontakter har vi studerat hur sambanden ser ut med

- Att mina kompisar tycker att jag är en bra kompis.
- Att mina föräldrar har tid för mig
- Att jag har många kompisar
- Att festa med kompisar

Uppgifterna kring hur mycket barnen och ungdomarna umgås med kompisar har hämtats från frågan *Hur många timmar har du ägnat åt följande de senaste 7 dagarna på din fritid?* i tabellen studeras antal timmar ungdomarna i genomsnitt umgås med kompisar.

Frågan *Hur många nära kompisar har du?* ger ytterligare en bild av kontakterna med kamrater. Svarsalternativen är: Ingen, 1, 2-3, 4-5, 6-10, 11 eller fler.

I tabellerna 26. a-c studeras sambanden mellan förtroende för föräldrar och dessa olika mått på sociala kontakter/relationer närmare uppdelat efter kön och stadium.

Tabell 26.a. Mellanstadiet. Skillnader mellan grupper med olika grad av förtroende till föräldrar.

Variabel	Värde	Förtroende för föräldrar							
		Killar				Tjejer			
		Ingen	En	Båda	Sign. nivå	Ingen	En	Båda	Sign. nivå
<i>Antal</i>		181	83	1039		188	120	1023	
Förtroende mamma	Ja	0	75	100	***	0	89	100	**
Förtroende pappa	Ja	0	25	100	***	0	11	100	***
Förtroende syskon	Ja	2	45	74	***	9	43	74	***
Förtroende släkting	Ja	3	43	69	***	8	53	67	***
Förtroende kompis förälder	Ja	4	22	38	***	4	14	38	***
Förtroende lärare	Ja	6	52	63	***	5	35	63	**
Förtroende kurator	Ja	3	24	34	***	4	18	35	***
Ej förtroende vuxen	Ingen	5	1	1	**	15	3	1	***
Förtroende kompis	Ja	7	58	74	***	15	65	881	***
Ej förtroende jämnårig	Ingen	7	12	8		9	14	7	**
Viktigt - Att föräldrar har tid för mig	Mycket viktigt	69	52	71	*	68	71	78	***
Viktigt - Att ha många kompisar	Mycket viktigt	52	41	58	*	46	48	51	**

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001.

Tabell 26.b. Högstadiet. Skillnader mellan grupper med olika grad av förtroende till föräldrar.

Variabel	Värde	Förtroende för föräldrar							
		Killar				Tjejer			
		Ingen	En	Båda	Sign. nivå	Ingen	En	Båda	Sign. nivå
<i>Antal</i>		241	93	744		238	197	724	
Förtroende – mamma	Ja	0	68	100	***	0	89	100	***
Förtroende – pappa	Ja	0	32	100	***	0	11	100	***
Förtroende – syskon	Ja	8	41	76	***	12	45	76	***
Förtroende – kompis föräldr	Ja	2	25	34	***	6	18	25	***
Förtroende lärare	Ja	9	43	61	***	10	40	59	***
Förtroende kurator	Ja	4	17	32	***	10	22	31	***
Förtroende – ej vuxna	Ingen	7	1	2	***	16	6	1	***
Förtroende – kompis		15	68	81	***	32	83	85	***
Förtroende – ej ungdomar	Ingen	5	9	6		11	7	4	**
Viktigt - Att föräldrar har tid för mig	Mycket viktigt	25	24	39	***	28	45	56	***
Viktigt att vara bra kompis	Mycket viktigt	34	43	51	***	45	59	69	***
Viktigt att ha många kompisar	Mycket viktigt	27	23	33		19	19	26	**
Umgås med kompisar	Tim (m)	3.40	6.49	6.99	***	5.33	7.60	7.53	***
Hur många kompisar	Få	9	2	2	***	12	9	5	**
	Många	35	20	35		16	10	16	

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001.

Tabell 26.c. Gymnasiet. Skillnader mellan grupper med olika grad av förtroende till föräldrar.

Variabel	Värde	Förtroende för föräldrar							
		Killar				Tjejer			
		Ingen	En	Båda	Sign. nivå	Ingen	En	Båda	Sign. nivå
<i>Antal</i>		161	82	462		149	155	468	
Förtroende – mamma	Ja	0	79	100	***	0	90	100	***
Förtroende – pappa	Ja	0	21	100	***	0	10	100	***
Förtroende – syskon	Ja	9	46	81	***	17	45	83	***
Förtroende – kompis föräld	Ja	5	22	35	***	6	23	34	***
Förtroende – lärare	Ja	13	55	62	***	24	42	60	***
Förtroende – kurator	Ja	4	21	33	***	9	22	3	***
Förtroende – skolsköterska	Ja	4	17	31	***	7	17	34	***
Förtroende – ingen vuxen	Ingen	10	1	1	***	16	1	1	***
Förtroende – ingen ungdom	Ingen	5	2	3		13	7	13	***
Viktigt - Att föräldrar har tid för mig	Mycket viktigt	37	27	38		27	42	58	***
Viktigt att vara bra kompis	Mycket viktigt	53	49	59		63	68	70	**
Viktigt at ha många kompisar	Mycket viktigt	25	17	22		14	14	17	
Umgås med kompisar	Tim (m)	5.58	10,05	9,24	***	6.58	8.48	8.66	*
Hur många kompisar	Få	5	5	3	**	7	3	1	***
	Många	19	18	25		7	8	9	

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001.

Det första vi kan konstatera är att i de fall barnen och ungdomarna endast har förtroende för en förälder handlar detta främst om förtroende för mamma, vilket framträder starkast bland tjejer. Ser vi i övrigt till förtroende gäller generellt ett kontinuerligt mönster. Barn och ungdomar som inte har förtroende till någon förälder har också i lägst utsträckning förtroende till andra, såväl vuxna som jämnårig. I motsats finner vi högst förtroende till dessa bland dem som har förtroende till bägge vuxna. Bristande förtroende till föräldrar kompenseras alltså endast i begränsad utsträckning av förtroende till andra.

I mellan- och högstadiet gäller att barn och ungdomar som har förtroende för bägge föräldrar i högre utsträckning anger att det är mycket viktigt att föräldrarna har tid för dem. Detta gäller även för tjejer i gymnasiet men bland killarna i gymnasiet är skillnaden mellan de som inte har förtroende för någon förälder och de som har förtroende för bägge föräldrar däremot liten. Bland tjejer gäller samtidigt att andelen som tycker det är mycket viktigt att föräldrarna har tid för dem är speciellt låg bland de som inte har förtroende till någon förälder, medan denna grupp inte skiljer ut sig speciellt från de som endast har förtroende för en förälder bland killarna.

Till stora delar finner vi samma mönster när det gäller vilken vikt man lägger vid att vara en bra kompis. I högstadiet gäller, både bland killar och tjejer, att ungdomar som har förtroende för bägge föräldrarna tycker detta är viktigast, de som inte har förtroende för någon förälder att det är minst viktigt. I gymnasiet är däremot skillnaden mellan de tre grupperna ganska liten. Ser vi till vilken betydelse man lägger vid att ha många kompisar är skillnaderna mer begränsade men i högstadiet tycks tjejer som har förtroende för bägge föräldrar lägga något större vikt vid detta. Skillnaden är dock ganska begränsad.

Ungdomar i högstadiet samt tjejer i gymnasiet som inte har förtroende för någon förälder har i något större utsträckning få kamrater, men detta gäller dock endast för cirka tio procent av dem. Däremot kan vi notera att ungdomar i denna grupp i genomsnitt ägnar mindre tid (per vecka) åt att umgås med kompisar.

Fysisk aktivitet

Uppgifter kring hur många barn och ungdomar som är fysiskt aktiva som presenteras i media och olika rapporter varierar avsevärt. Skillnaderna kan återföras både till vilka som betraktas som tillräckligt fysiskt aktiva men kanske ännu mer till att hur andelen fysiskt aktiva mäts.

Definitionen av tillräcklig fysisk aktivitet utgår ofta från WHO:s rekommendation om minst 60 minuters fysisk aktivitet på måttlig nivå varje dag¹¹. Åsikterna skiljer sig dock mellan olika forskare. En norsk studie t ex visar att 90 minuters daglig aktivitet är ett minimum för att förebygga risken för hjärt- och kärlsjukdomar¹². Ibland läggs till att man bör vara intensivt fysiskt aktiv ett antal gånger per vecka (WHO har i vissa fall haft tillägget hård fysisk aktivitet minst 20 minuter minst tre gånger i veckan). I många fall nämns också att man bör träna/motioner så att man svettas eller blir andfådd minst två gånger i veckan. Här finns alltså skilda åsikter där kanske den största skiljelinjen går mellan om man inritar sig på daglig aktivitet eller mer intensiv aktivitet minst ett antal gånger per vecka.

Men den stora skiljelinjen mellan resultat torde dock gälla hur man mäter fysisk aktivitet. I flera fall – t ex Folkhälsomyndighetens studie kring skolbarns hälsovanor - utgår man från de svarandes egna, subjektiva bedömning där man dels får ange hur många dagar man har varit fysiskt aktiv sammanlagt minst 60 minuter under den senaste veckan och hur ofta man tränar utanför skolan så mycket att man blir andfådd eller svettas. Det finns också med en fråga om hur många timmar per vecka (utanför skoltid) man tränat/motionerat så att man blir andfådd eller svettas. Det har från en rad håll riktats kritik mot resultateten från sådana undersökningar, bedömningen har varit att barn och ungdomar överskattar sin fysiska aktivitet. Mot detta skall ställas mer objektiva mätning med accelerometer, där man mer exakt studera hur mycket olika individer rör sig. Ett problem med denna typ av undersökningar är att de är krävande och knappast kan göras på ett stort antal individer. Även om man gör ett slumpmässigt urval finns risken att man får ett snett bortfall.

Sedan en längre tid har vi inom *Ung livsstil* sökt fånga upp den fysiska aktiviteten utifrån uppgifter kring deltagande i idrottsförening samt uppgifter kring hur ofta man ägnar sig åt dans respektive gruppträning i olika former, gått på gym samt ägnat sig åt egen oorganiserad fysisk aktivitet. Med utgångspunkt från dessa uppgifter bildas följande fyra grupper, som även ger en bild av hur olika former bidrar till fysisk aktivitet¹³.

1. Medlem i idrottsförening (IF).
2. Ej med i idrottsförening men deltar i organiserade fysiska aktiviteter minst två gånger i veckan. De organiserade verksamheter som inkluderas är gym, bodybalance, spinning, yoga eller liknande gruppträning/pass och dans.
3. Ägnar sig endast åt fysisk aktivitet i oorganiserad form. Utgångspunkten är här en fråga där barn/ungdomar fått ange hur ofta de ägnar sig åt egen motion. Som krav ställs på högstadiet

¹¹ Se t ex Folkhälsomyndigheten (2018) Skolbarns hälsovanor 2017/18, sid 62.. <https://www.folkhalsomyndigheten.se/contentassets/53d5282892014e0fbfb3144d25b49728/skolbarns-halsovanor-2017-18-18065.pdf>
WHO. Global recommendations on physical activity for health. Geneva: World Health Organization, 2010. [citerad 17 september 2018]. Hämtad från: <http://www.who.int/dietphysicalactivity/publications/9789241599979/en/>.

¹² Andersson L B m fl *Physical activity and clustered cardiovascular risk in children; cross-sectional study*. The European Youth Heart Study).

¹³ För en närmare diskussion se Blomdahl U, Elofsson S. Hur många motionerar/idrottare för lite och vilka är dom?

att de ska ha motionerat/tränat minst tre gånger per vecka (för att kompensera för eventuella överskattningar och för spontanidrotten som kan handla om korta pass).

4. Ej fysiskt aktiva, det vill säga den grupp som inte är fysiskt aktiv utifrån de ovan givna definitionerna.

Tidigare forskning visar att fysisk aktivitet har en stark inverkan på förekomst av låg självskattad hälsa liksom låg livskvalitet. Däremot tycks den ha en mer begränsad inverkan på förekomsten av psykosomatiska besvär. I alla studier vi gjort framträder också att andelen fysiskt inaktiva är högre bland ungdomar som har låg socioekonomisk bakgrund liksom (i varje fall bland tjejer) bland de som har utländsk bakgrund. Hur ser då kopplingen till förtroende för föräldrar ut? I tabellen studeras andelen som är fysiskt aktiva.

Tabell 27. Malmö. Andel som är fysiskt aktiva. Skillnader mellan grupper med olika grad av förtroende till föräldrar efter kön och stadium.

Ej fysiskt aktiv	Förtroende för föräldrar							
	Killar				Tjejer			
	Ingen	En	Båda	Sign. nivå	Ingen	En	Båda	Sign. nivå
Mellanstadiet	54	48	67	***	41	44	58	***
Högstadiet	48	50	65	***	43	42	52	**
Gymnasiet	56	51	64	+	36	44	51	**

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001.

Resultaten visar mycket entydigt att andelen som är fysiskt aktiva är klart högst bland barn och ungdomar som har förtroende till bägge föräldrarna. Någon riktigt klar skillnad mellan de båda andra grupperna framträder inte.

Matvanor

Även om matvanornas inverkan på hälsa inte tas upp lika ofta som betydelsen av fysisk aktivitet är det viktigt att komma ihåg att matvanorna har en direkt inverkan – fristående från t ex fysisk aktivitet - på barns och ungdomars uppfattning om sin hälsosituation. Detta har tydligt visats i två rapporter som presenterats inom *Ung livsstil*¹⁴. Det är alltså viktigt att se närmare på barnens och ungdomarnas matvanor och dess koppling till hälsa/livskvalitet.

Barnen och ungdomarna har i frågan *Hur ofta händer följande?* fått besvara frågor kring matvanorna med svarsalternativen Sällan eller aldrig, En gång i veckan, Flera gånger i veckan samt Sällan eller aldrig. Följande alternativ tas upp i frågan;

- Att du hoppar över frukosten
- Att du hoppar över lunchen
- Att du hoppar över middagen
- Att du äter snabbmat (t ex pizza, hamburgare, kebab)
- Att du dricker läsk/energidryck
- Att du äter godis/chips/sötsaker
- Att du äter grönsaker
- Att du äter frukt

Vid redovisningen har vi valt att presentera resultaten i två tabeller. I den första presenteras uppgifter kring bra matvanor – hur många som alltid eller nästan alltid äter frukost, lunch respektive middag, äter grönsaker eller frukt minst flera gånger per vecka. Till mindre bra matvanor räknas att man äter snabbmat, godis respektive dricker läsk mer än en gång per vecka.

Hur bra matvanor kopplas samman med förtroende för föräldrar presenteras i tabell 28.

¹⁴ Se **Elofsson, Bergmark, Blomdahl** *Matvanor och hälsa* samt **Elofsson, Åkesson, Blomdahl** *Matvanor och deras betydelse för hälsa och livskvalitet*.

Tabell 28. Bra matvanor – Andel som regelbundet äter frukost, lunch respektive middag samt andel som ofta äter grönsaker och frukt. Skillnader mellan grupper med olika grad av förtroende till föräldrar efter kön och stadium.

Variabel	Förtroende för föräldrar							
	Killar				Tjejer			
	Ingen	En	Båda	Sign. nivå	Ingen	En	Båda	Sign. nivå
Frukost alltid								
Mellanstadiet	68	73	79	***	56	64	74	***
Högstadiet	45	38	52	**	29	25	45	***
Gymnasiet	32	31	41	*	33	25	39	*
Lunch alltid								
Mellanstadiet	80	84	80		74	63	77	**
Högstadiet	49	51	58	*	39	44	53	*
Gymnasiet	60	48	62		43	43	53	*
Middag alltid								
Mellanstadiet	79	83	90	***	72	81	87	***
Högstadiet	75	74	86	*	60	68	82	*
Gymnasiet	76	66	82	*	65	58	79	***
Grönsaker ofta								
Mellanstadiet	83	82	85		78	82	88	***
Högstadiet	71	78	82	***	74	85	84	**
Gymnasiet	80	78	83		83	85	88	+
Frukt ofta								
Mellanstadiet	82	74	82		78	77	82	***
Högstadiet	68	57	73	**	68	69	76	**
Gymnasiet	66	62	70		63	71	75	**

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001.

Ser vi till de samlade resultaten framträder tydligt att barn och ungdomar som har förtroende för bägge föräldrar har de bästa matvanorna. Speciellt tydligt framträder detta bland tjejer.

Jämför de båda andra grupperna framträder främst en könsskillnad. Bland tjejer gäller främst att de som inte har förtroende för någon förälder i de flesta fall äter bra mat i lägst utsträckning. Speciellt framträdande är detta om vi ser till att alltid äter middag. Samtidigt skall vi dock observera att den sämsta situationen finner vi bland tjejerna för de som endast har förtroende för en förälder för frukost bland gymnasietjejerna, för lunch bland mellanstadietjejerna och för middag bland högstadietjejerna. Resultaten pekar alltså här mot att tjejer som har en sämre relation till bägge föräldrarna – eventuellt tar avstånd från dem – har sämre vanor om vi ser till vad som betraktas som bra matvanor. Resultaten där de som har förtroende till endast en förälder behöver inte motsäga detta – ibland kan det ju även i detta fall handla om ett avståndstagande till den ena av föräldrarna.

Bland killar ser bilden delvis annorlunda ut. För det första gäller i cirka hälften av fallen att skillnaden mellan de som inte har förtroende för någon förälder och de som endast har förtroende för en är liten. I övriga fall gäller ungefär lika ofta att vi finner sämre matvanor ungefär lika ofta i de bägge grupperna. Om vi ser till gruppen som inte har förtroende för någon förälder gäller att killarna i mellanstadiet har lägst andel som äter frukost och middag regelbundet. Bland killarna i högstadiet finner vi i denna grupp lägst andel som alltid äter middag. Som motsats till detta finner vi bland killar som endast har förtroende till en förälder också lägst andel i högstadiet och i gymnasiet som äter lunch respektive middag. Det senare gäller även bland tjejer i gymnasiet.

Hur ser det då ut när det gäller mindre bra matvanor?

Tabell 29. Mindre bra matvanor – Andel som ofta äter snabbmat respektive godis eller ofta dricker läsk. Skillnader mellan grupper med olika grad av förtroende till föräldrar efter kön och stadium.

Variabel	Förtroende för föräldrar							
	Killar				Tjejer			
	Ingen	En	Båda	Sign. nivå	Ingen	En	Båda	Sign. nivå
Snabbmat ofta								
Mellanstadiet	28	22	17	***	28	17	13	***
Högstadiet	31	24	17	***	29	28	16	***
Gymnasiet	36	35	25	**	31	36	22	**
Läsk ofta								
Mellanstadiet	37	31	25	**	27	25	19	**
Högstadiet	43	40	39		39	43	31	**
Gymnasiet	48	53	52		51	56	45	+
Godis ofta								
Mellanstadiet	38	29	27	**	35	43	27	**
Högstadiet	41	40	37		49	49	45	
Gymnasiet	35	44	37		52	53	53	

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001.

Även här gäller nästan genomgående att barn och ungdomar som har förtroende till bägge föräldrar som i lägst utsträckning har mindre bra matvanorna. Ser vi till de båda övriga grupperna ser skillnaderna olika ut och är något mer framträdande bland killar. Bland killarna är det de som inte har förtroende för någon förälder som skiljer ut sig. Bland killar i denna grupp finner vi högst andel i mellanstadiet som äter snabbmat, godis eller dricker läsk mer ofta. Detta gäller även för snabbmat bland killarna i högstadiet. I två fall – bland killarna i gymnasiet – finner vi dock sämst matvanor hos de som endast har förtroende till en av föräldrarna. Här är det i denna grupp vi finner flest som äter godis och dricker läsk ofta.

Bland tjejerna är skillnaderna mellan de båda grupperna inte alls lika framträdande. I gruppen som endast har förtroende för en förälder finner vi i mellanstadiet flest som ofta äter godis, i högstadiet flest som dricker läsk ofta och i gymnasiet flest som äter snabbmat ofta. Däremot är det i mellanstadiet flest bland de som inte har förtroende för någon förälder som i störst utsträckning äter snabbmat.

Rädsla otrygghet

Flera studier från *Ung livsstil* har visat att det finns en koppling mellan rädsla för att vara ute på fredags- och helgkvällarna och upplevd hälsa/livskvalitet¹⁵. I rapporten som presenterades 2017 studeras samband mellan hälsa och hur ofta ungdomar angav att de vara rädda på buss/tåg respektive i centrum¹⁶. I denna rapport konstaterades att ungdomar som uppger att de ofta eller alltid kände sig rädda har en sämre hälsosituation. I den här rapporten breddar vi perspektivet genom att även se till andra frågor som berör otrygghet.

Ungdomarna i högstadiet och gymnasiet har i frågan *Är du rädd när du är på något av följande ställen under kvällstid?* Fått uppge hur ofta de känner sig rädda i olika sammanhang med svarsalternativen Aldrig, Ibland, Ganska ofta, Alltid. Följande alternativ tas upp i frågan;

- I centrum
- I området där du bor
- På buss eller tåg
- I centrum
- På träningen eller annan organiserad fritidsaktivitet
- På fritidsgård eller annan liknande mötesplats
- På väg till eller från träning, fritidsgård eller annan liknande aktivitet

Frågan (endast i högstadiet och gymnasiet) *Har du, de senaste 6 månaderna, upplevt att du har blivit orättvist behandlad på ett sätt så att du har mått dåligt?* med svarsalternativen Nej, Ja, någon gång och Ja, flera gånger, torde ge en ytterligare bild av utsatthet. I två följdfrågor har eleverna dels fått markera av vem eller vilka de känt sig orättvist behandlade av, dels vilket orsaken varit. I frågan kring vem finns följande alternativ: Andra elever i min klass/skola, Andra ungdomar, Familj/släkt, Personal inom skolan, Personal inom fritidsgårdarna, Personal inom allaktivitetshuset, Personal inom sjukvården, Personal inom polisen, Personal inom socialtjänsten, Personal inom organisation eller förening/klubb (exempelvis tränare eller ledare) samt Personal inom annan verksamhet där elever får skriva in vilken verksamhet det handlar om. I frågan kring orsakerna finns: Etnisk tillhörighet (var jag eller min familj kommer från), Kön, Ålder; Utseende; Funktionsnedsättning, Religion, Anna orsak (öppen) samt Vet ej. Denna fråga ingår inte i studien från mellanstadiet.

Förekomst av mobbing, trakasserier studeras (i högstadiet och gymnasiet) genom frågan *Under de senaste 6 månaderna, har något av följande hänt dig?* med svarsalternativen Nej, Ibland och Ofta, behandlar förekomst av mobbing och trakasserier. I frågan behandlas följande alternativ: Jag har blivit utstött och mobbad; Någon har hotat mig, Någon har stulit från mig, Jag har blivit utsatt för misshandel, Jag har blivit utsatt för sexuella trakasserier, Jag har blivit utsatt för sexuellt våld/utnyttjande, Jag har blivit utsatt för mobbing/trakasserier online, Jag har blivit utsatt för sexuella trakasserier online. I mellanstadiet lyder motsvarande fråga *Har något av följande hänt dig?* med alternativen ”Jag har blivit mobbad i skolan eller på fritiden” samt ”jag har blivit mobbad online/via mobil”. Svarsalternativen är: Stämmer helt, Stämmer ganska bra, Stämmer inte särskilt bra, Stämmer inte alls.

¹⁵ Se **Stig Elofsson**. Rädd att gå ut om kvällarna? En studie av högstadie- och gymnasieelever. **Blomdahl & Elofsson**: Jämställd och Jämläk! En studie av hälsa och offentligt resursutnyttjande på fritidsområdet bland barn och ungdomar i Stockholm.

¹⁶ **Ulf Blomdahl, Stig Elofsson, Karolina Bergmark och Linda Lengheden** UNG LIVSSTIL MALMÖ

Vi börjar med att studera resultat från mellanstadiet där endast frågorna om man blivit mobbad i skolan eller på fritiden respektive online/via mobil endast ingår. I tabell 30 studeras dels andelen som svarat att detta stämmer precis, dels andelen som svarat att det inte stämmer alls.

Tabell 30. Mellanstadiet. Otrygghet/rädsla. Skillnader mellan grupper med olika grad av förtroende till föräldrar.

Variabel	Värde	Förtroende för föräldrar							
		Killar				Tjejer			
		Ingen	En	Båda	Sign. nivå	Ingen	En	Båda	Sign. nivå
<i>Antal</i>		181	83	1039		188	120	1023	
<i>Andel (%)</i>		13,9	6,4	79,7		14,1	9,0	76,9	*
Mobbad i skola eller på f	Stämmer helt	22	21	12	**	16	19	9	***
fritiden	Stämmer ej alls	54	51	62		50	42	61	
Mobbad på internet	Stämmer helt	10	15	7	+	14	11	5	***
	Stämmer ej alls	77	68	79		66	60	81	

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001.

Resultaten visar genomgående att barn som har förtroende för bägge föräldrar i lägre utsträckning uppger att de är mobbade i skolan eller på fritiden liksom att de blivit mobbade genom internet eller via mobil. Skillnaden mellan de båda övriga grupperna är begränsade men det kan vara värt att notera att vi bland killarna finner den högsta andelen som blivit mobbade genom internet eller via mobil bland de som endast har förtroende för en förälder.

När vi kommer till högstadiet och gymnasiet har vi fler frågor som behandlar rädsla och otrygghet. I tabell 31 studeras

- Andelen som uppger att de flera gånger upplevt att de blivit orättvist behandlade
- Andelen som ofta upplevt att de blivit hotade, utsatta för misshandel eller blivit utstötta och mobbade. Vid sidan av detta studeras även hur många som någon gång blivit utsatta för sexuella trakasserier, utsatta för sexuella trakasserier/utnyttjande, mobbade/trakasserade online, utsatta för sexuella trakasserier online
- Andelen som ofta (ganska ofta eller alltid) känner sig rädda i olika sammanhang

Tabell 31. Högstadiet. Otrygghet/rädsla. Skillnader mellan grupper med olika grad av förtroende till föräldrar.

Variabel	Värde	Förtroende för föräldrar							
		Killar				Tjejer			
		Ingen	En	Båda	Sign. nivå	Ingen	En	Båda	Sign. nivå
Antal		241	93	744		238	197	724	
Orättvist behandlad	Ibland	23	22	21	*	29	31	24	***
	Ofta	10	14	6		15	18	9	
Hot	Ibland, ofta	25	21	15	***	23	23	9	***
Missshandel	Ibland, ofta	20	6	3	***	6	6	2	***
Utstött/mobbad	Ibland, ofta	19	22	11	***	23	27	15	**
Sexuellt våld/nyttjande	Ibland, ofta	6	1	0	***	4	5	3	
Sexuella trakasserier	Ibland, ofta	8	2	2	***	16	11	9	***
Mobbad/trakasserad online	Ibland, ofta	11	8	7	*	18	13	7	***
Sexuella trakasserier online	Ibland, ofta	8	7	1	***	18	18	10	***
Rädd - fritidsaktivitet	Ofta	8	5	1	***	5	2	2	+
Rädd – väg till fritidsakt.	Ofta	10	10	3	***	19	22	15	+
Rädd – fritidsgård	Ofta	10	14	4	**	10	7	6	*
Rädd – boendeområde	Ofta	8	10	4	**	12	13	7	*
Rädd – buss/tåg	Ofta	9	14	4	**	19	21	20	

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001.

Ett mycket genomgående mönster är att ungdomar som har förtroende för bägge föräldrar i minst utsträckning upplever rädsla, otrygghet. De känner sig i mist utsträckning orättvist behandlade och utsatta för hot och trakasserier. Ser vi till skillnaden mellan de båda övriga grupperna gäller både bland killar och tjejer att de som inte har förtroende för någon förälder i högst utsträckning uppger att de utsatts för sexuella trakasserier eller blivit mobbade/trakasserier på nätet. Bland killar är det också vanligast att denna grupp hotats, mobbats, blivit utsatta för sexuellt våld/nyttjande. Bland tjejer är de som inte har förtroende för någon förälder i högst utsträckning rädda då de går på fritidsaktiviteter eller besöker fritidsgård.

I gymnasiet, där resultaten presenteras i tabell 32, studeras samma dimensioner.

Tabell 32. Gymnasiet. Otrygghet/rädsla. Skillnader mellan grupper med olika grad av förtroende till föräldrar.

Variabel	Värde	Förtroende för föräldrar							
		Killar				Tjejer			
		Ingen	En	Båda	Sign. nivå	Ingen	En	Båda	Sign. nivå
Antal		161	82	462		149	155	468	
Orättvist behandlad	Ibland	33	35	18	***	24	35	28	***
	Ofta	8	8	6		23	15	5	
Utstött/mobbad	Ibland, ofta	14	18	5	***	18	17	12	+
Hot	Ibland, ofta	24	30	18	*	18	10	9	*
Bestulen	Ibland, ofta	10	16	12		11	7	5	+
Missshandel	Ibland, ofta	6	10	4	*	5	2	2	
Sexuella trakasserier	Ibland, ofta	4	10	4		24	19	24	
Sexuellt våld/nyttjande	Ibland, ofta	4	4	1		8	3	4	
Mobbad/trakasserad online	Ibland, ofta	11	13	7	*	8	7	4	
Sexuella trakasserier online	Ibland, ofta	9	9	3	*	9	14	8	
Rädd - boendekområde	Ofta	10	7	4	*	27	19	16	**
Rädd – buss	Ofta	9	6	6		38	24	24	*
Rädd – centrum	Ofta	8	9	12		35	29	29	
Rädd – träning	Ofta	4	4	3		15	7	6	**
Rädd - fritidsgård	Ofta	13	8	7	+	21	12	11	**
Rädd – på väg till fritidsakt.	Ofta	11	12	6	+	33	31	21	**

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001.

Liksom i högstadiet gäller i de flesta fall att ungdomar som har förtroende för bägge föräldrar i lägst utsträckning upplever rädsla, otrygghet. Dessa upplever sig i klart mindre utsträckning orättvist behandlade, utstötta/mobbade, mobbade/trakasserade på nätet och rädda på väg till och ifrån fritidsaktiviteter. Bland killarna är de också i lägst utsträckning hotad, utsatta för sexuellt våld/nyttjande, sexuellt trakasserade på nätet och rädda i sitt bostadsområde. I motsats är det vanligast att de känner sig rädda när de är ute i centrum på fredags- och helgdayskvällar.

Ser vi till gruppen som inte har förtroende för någon förälder skiljer denna ut sig mer bland tjejer än bland killar. Både bland killar och tjejer är det flest som uppger att de ofta är rädda i sitt bostadsområde, när de åker buss samt när de går på fritidsgård. Bland tjejerna uppger denna grupp också i högst utsträckning än andra tjejer att de upplevt sig hotade, att de blivit misshandlade, att de ofta är rädda när de är ute i centrum eller i samband med träning.

Engagemang för att påverka, politiskt intresse

I det här avsnittet studeras i vilken utsträckning ungdomarna söker påverka (främst fritidssituationen) både i närområdet och mer övergripande. Uppgifterna kring om man tycker att man kan påverka undervisningen har hämtats från svaren på frågan *Vilka av påståendena tycker du stämmer in på din klass?* där ett alternativ är ”det finns möjligheter att påverka undervisningen”. Svartalternativen är: stämmer inte alls, Stämmer mindre bra, Stämmer ganska bra samt Stämmer helt.

Frågan kring engagemang för att påverka (främst fritidssituationen) fångas i högstadiet och gymnasiet upp via frågan *Hur väl stämmer påståendena? med följande alternativ*

- Jag vill vara med och bestämma mer om vilka fritidsaktiviteter som ska finnas i mitt bostadsområde
- Jag vill vara med och påverka området jag bor igenom exempelvis vara med i workshops
- Jag vill själv ordna arrangemang/aktiviteter
- Jag vet var jag kan vända mig om jag vill förändra något i Malmö

Svartalternativen är: stämmer inte alls, Stämmer mindre bra, Stämmer ganska bra samt Stämmer helt.

Ytterligare ett sätt att studera ungdomarnas intresse för att påverka sin fritidssituation fångas upp genom frågan kring vilka typer av idrotts- och fritidsanläggningar respektive kulturverksamheter som de tycker att Malmö skall satsa på. I tabellen studeras hur många som inte gett något förslag vilket tyder på lågt intresse för att påverka.

En mer övergripande bild av det politiska intresse studeras genom svaren på frågan *Hur viktigt är följande för dig?* där ett alternativ är att påverka samhället. Svartalternativen är: Inte alls viktigt, Inte så viktigt, Ganska viktigt samt Mycket viktigt. I tabellen studeras andelen som angett att det är ganska eller mycket viktigt. I gymnasiet finns också alternativet att engagera mig i klimatfrågan med.

Tabell 33. Mellanstadiet. Engagemang för att påverka, politiskt intresse. Skillnader mellan grupper med olika grad av förtroende till föräldrar.

Variabel	Värde	Förtroende för föräldrar							
		Killar				Tjejer			
		Ingen	En	Båda	Sign. nivå	Ingen	En	Båda	Sign. nivå
<i>Antal</i>		181	83	1039		188	120	1023	
Klass – påverka	Stämmer inte alls	21	17	14		20	17	13	**
	Stämmer helt	23	13	19		18	15	16	
Viktigt satsa klimat	Stämmer helt	36	19	27	**	28	30	33	***
	Stämmer inte alls	23	23	16		23	13	8	
Malmö satsa på idrotts- och fritidsanläggningar	Inget förslag	76	31	34	***	72	23	25	***
Malmö satsa på kulturverksamheter	Inget förslag	76	21	24	***	72	22	20	***

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001.

Den tydligaste skillnaden som framträder är att barn som inte har förtroende för bägge föräldrar i klart större utsträckning inte gett något förslag till vad Malmö kommun skall satsa på när det gäller idrotts-/fritidsanläggningar liksom kulturverksamheter. När det gäller möjligheter att påverka i klassen är skillnaderna mellan de tre grupperna ganska begränsade, möjligen skall man notera att de är färre bland de som har förtroende för bägge föräldrar som svarat att de inte kan detta. Bland tjejer är det också så att de som har förtroende för bägge föräldrar tycker det är viktigare att satsa på klimatet.

Hur ser det då ut i högstadiet? Här finns fler frågor. Vid sidan av möjligheter att påverka i klassen och att ge förslag till satsningar på olika idrotts-/fritidsanläggningar respektive kulturverksamheter finns också en fråga om intresset för att påverka i bostadsområdet.

Tabell 34. Högstadiet. Engagemang för att påverka, politiskt intresse. Skillnader mellan grupper med olika grad av förtroende till föräldrar.

Variabel	Värde	Förtroende för föräldrar							
		Killar				Tjejer			
		Ingen	En	Båda	Sign. nivå	Ingen	En	Båda	Sign. nivå
<i>Antal</i>		241	93	744		238	197	724	
Klassen – möjlighet påverka	Stämmer	50	56	61	***	59	61	62	
Vill bestämma mer om fritidsaktiviteter i boområdet	Stämmer	43	39	39		46	38	46	
Påverka genom att vara med i workshops	Stämmer	29	18	20	**	30	23	32	+
Politiker lyssnar på barn/ungdomar	Stämmer	29	26	27	*	25	25	32	**
Själv ordna arrangemang	Stämmer	26	17	19		21	19	20	
Vet vart vända sig om förändra något i Malmö	Stämmer	27	18	23		20	18	21	+
Viktigt – påverka samhället	Stämmer helt	13	8	13		15	17	18	
Malmö satsa på idrotts- och fritidsanläggningar	Inget förslag	65	20	17	***	52	16	11	**
Malmö satsa på kulturverksamheter	Inget förslag	66	29	23	***	54	17	15	***

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001.

Liksom i mellanstadiet gäller att ungdomar som inte har förtroende för bägge föräldrar i klart större utsträckning inte gett något förslag till vad Malmö kommun skall satsa på när det gäller idrotts-/fritidsanläggningar liksom kulturverksamheter. Även om skillnaderna är stora är de dock lite mindre än i mellanstadiet.

Bland killar gäller att de som har förtroende för bägge föräldrar i högst utsträckning upplever att de kan påverka i klassen, de som inte har förtroende för någon förälder i lägst. Skillnaden är dock inte speciellt stor och ser vi till tjejerna är skillnaden mellan de tre grupperna liten.

När det gäller engagemanget för att påverka i boendeområdet är engagemanget för detta bland killarna högre hos de som inte har förtroende för någon förälder än bland övriga. Bland tjejerna är däremot skillnaden mellan de tre grupperna ganska begränsad.

Hur ser det då ut i gymnasiet? Här ingår samma frågor som i högstadiet.

Tabell 35. Gymnasiet. Engagemang för att påverka, politiskt intresse. Skillnader mellan grupper med olika grad av förtroende till föräldrar.

Variabel	Värde	Förtroende för föräldrar							
		Killar				Tjejer			
		Ingen	En	Båda	Sign. nivå	Ingen	En	Båda	Sign. nivå
<i>Antal</i>		161	82	462		149	155	468	
Klassen – möjlighet påverka	Stämmer helt	12	18	13		12	9	9	
Politiker lyssnar på barn/ungdomar	Stämmer	20	18	18		16	19	28	***
Vill bestämma mer om fritidsaktiviteter i boområdet	Stämmer	40	26	35		32	46	34	*
Påverka genom att vara med i workshops	Stämmer	26	14	21		25	34	25	+
Själv ordna arrangemang	Stämmer	21	15	15	+	15	25	19	
Vet vart vända sig om förändra något i Malmö	Stämmer	20	20	19		10	9	13	***
Viktigt – påverka samhället	Stämmer	57	50	44	**	51	68	59	*
Viktigt engagera mig i klimatfrågan	Stämmer	36	28	27	**	42	51	50	
Malmö satsa på idrotts- och fritidsanläggningar	Inget förslag	42	21	24	***	34	10	10	
Malmö satsa på kulturverksamheter	Inget förslag	43	22	19	***	31	14	15	**

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001.

Liksom i de övriga stadierna gäller att ungdomar som inte har förtroende för bägge föräldrar i klart större utsträckning inte gett något förslag till vad Malmö kommun skall satsa på när det gäller idrotts-/fritidsanläggningar liksom kulturverksamheter. Skillnaderna är dock klart mindre än i de båda övriga stadierna.

Ser vi till hur ungdomarna upplever sina möjligheter att påverka i klassen är skillnaderna – även om det finns vissa – relativt begränsade. Däremot tycks intresset för att engagera sig mer övergripande politiskt bland pojkar vara störst bland de som inte har förtroende för någon förälder medan det är lägst i denna grupp bland tjejer.

Ser vi till intresset för att påverka inom bostadsområdet finner vi bland killar ett något större engagemang bland de som inte har förtroende för någon förälder, speciellt jämfört med de som endast har förtroende för en förälder. Detta tycks dock inte gälla bland tjejer där det snarare är just gruppen som endast har förtroende för en förälder som är mest engagerad.

Sammanfattning

Skall vi sammanfatta resultaten är tveklöst det mest framträdande att barn/ungdomar som inte har förtroende för någon förälder i klart större utsträckning inte gett något förslag till vad Malmö kommun skall satsa på när det gäller idrotts-/fritidsanläggningar respektive kulturverksamheter. Skillnaderna minskar med ökad ålder men är även i gymnasiet betydande. Detta låga engagemang i önskan att påverka tycks dock knappast slå igenom när det gäller intresset för att verka i övrigt. Skillnaden mellan de tre grupperna är relativt begränsade om vi ser till vikten man lägger vid att mer allmänt engagera sig politisk. Skillnaderna är inte heller speciellt stora om vi ser till intresset för att påverka i bostadsområdet. Bland killarna kan vi också notera att det är killarna som inte har förtroende för någon förälder som är mest intresserade av påverka t ex via workshops eller genom att själva ordna arrangemang/aktiviteter.

Möjligheter i livet

I högstadiet och gymnasiet har ungdomarna fått besvara frågan *Upplever du att du har samma möjligheter som andra i din ålder?* med svarsalternativen Jag har mycket sämre möjligheter, Jag har lite sämre möjligheter, Samma möjligheter, Jag har lite bättre möjligheter, Jag har mycket bättre möjligheter. I frågan ingår i skolan, under fritiden, i livet som helhet. I analyserna nedan kommer vi att koncentrera oss till att analysera hur många som tycker sig ha sämre respektive bättre möjligheter i livet än andra i samma ålder. I tabell 36 presenteras även andelen pessimister – de som tycker sig ha sämre möjligheter i såväl skola, på fritiden samt i livet än andra i samma ålder – och andelen optimister – de som tycker sig ha bättre möjligheter i alla tre avseenden.

Tabell 36. Andel (%) som tycker sig ha sämre respektive bättre möjligheter i livet än andra i samma ålder samt andel pessimister och optimister. Skillnader mellan grupper med olika grad av förtroende till föräldrar efter kön och stadium.

Variabel	Förtroende för föräldrar							
	Killar				Tjejer			
	Ingen	En	Båda	Sign. nivå	Ingen	En	Båda	Sign. nivå
Högstadiet								
Möjlighet - livet	32	24	44	***	24	28	35	***
	22	27	8	***	26	20	13	***
Möjlighet – optimister	14	5	16	*	8	14	14	*
- Pessimister	10	9	1	***	8	5	3	**
Gymnasiet								
Möjlighet - livet	24	24	15	**	31	29	18	***
	27	28	43	***	20	21	37	***
Möjlighet – optimister	11	6	5	*	10	8	3	*
- Pessimister	15	10	19		9	8	18	

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001.

Ungdomarnas syn på möjligheter i livet är klart kopplade till förtroende för föräldrar. Ungdomar som har förtroende för bägge föräldrarna anger i lägre utsträckning att de har sämre möjligheter, i högre utsträckning att de har bättre än andra i samma ålder. Vi finner i denna grupp också minst andel pessimister – sämre möjligheter både i skola, på fritid och i livet – och flest optimister – bättre möjligheter i alla tre avseenden. En god relation till bägge föräldrar kopp-lats alltså starkt till en mer positiv syn på möjligheter i livet.

Ser vi till de båda övriga grupperna tycks skillnaderna – utom bland högstadiekillar – var ganska små. Om man inte har förtroende för en av föräldrarna eller ingen tycks alltså ha en relativt begränsad inverkan – det avgörande tycks vara om man har förtroende för bägge föräldrar eller ej. Bland högstadiekillarna finns dock tecken på att de som har förtroende för en förälder är något mindre positiva - något fler bland dessa tycker att de har sämre möjligheter än andra i samma ålder. Denna bild förstärks också av att vi finner färre optimister i denna grupp bland killar i gymnasiet. Man kan fråga sig om killar som har sämre relation med bägge föräldrar bygger upp ett eget självförtroende, medan de som endast har förtroende för en av föräldrarna saknar att de inte har en bra relation med den andre.

Hälsa livskvalitet

I Ung livsstils undersökning har ungdomarna fått bedöma sin hälsa i en fråga med fem svarsalternativ: "bra", "ganska bra", "varken bra eller dålig", "ganska dålig", "dålig". I analyserna studeras andelen som inte skattar sin hälsa som bra eller ganska bra med utgångspunkten från att det är rimligt att barn/ungdomar i det studerade åldersintervallet bör skatta sin hälsa som god. Självskattad hälsa är ett mått som bland vuxna visat sig ge en tydlig bild av hälsosituationen – ett flertal studier har visat att individens egen bedömning av sin hälsa är starkt kopplad till framtida sjuklighet och dödlighet¹⁷. Kunskaperna kring hur det ser ut bland barn/ ungdomar är mer begränsade men det finns vissa indikationer på ett likartat samband¹⁸.

Man kan också notera att detta mått har använts i SCB:s levnadsnivåstudier för barn och i Folkhälsoinstitutets kontinuerliga undersökningar kring skolbarns levnadsvillkor¹⁹. Det finns alltså en mycket utbredd föreställning om att självskattad hälsa kan ge en viktig bild av hälsosituationen även bland barn och ungdomar.

Ett annat mått som används i många undersökningar – även i de tidigare nämnda – handlar om förekomst av olika (speciellt psykosomatiska) besvär. Det har dock framförts viss kritik mot att barnens och ungdomarnas egna beskrivningar av sådana besvär ger en rättvisande bild av deras psykiska hälsa. Att barn och ungdomar – i varje fall då och då – känner oro, nervositet eller stress är kanske ganska normalt under uppväxten. I Ung livsstils enkäter har eleverna fått besvara frågan *Har du under de senaste 12 månaderna haft följande besvär?* Som indikationer på psykiska besvär ingår "ont i huvudet", "ont i magen (inte mensvärk)", "ont i resten av kroppen" "känt dig stressad", "känt dig deppig", "svårt att somna eller sova", "känt ångest/oro" samt "varit jättetrött". För att en bild av eventuellt mer allvarliga psykosomatiska problem studerar vi rapporten hur många som angett att de dagligen eller nästan dagligen har mer än två sådana problem.

Vid sidan av detta studeras ungdomarnas upplevelse av sin livskvalitet på en skala från 1 till 10 (1=mycket dålig, 10=mycket bra). För att få en bild av hur många det är som har låg livskvalitet studeras dock även andelen som skattat sin livskvalitet som fem eller lägre.

I tabell 37 nedan redovisas skillnaderna mellan de tre grupperna kopplade till förtroende för föräldrar uppdelat efter kön och skolstadium.

¹⁷ Se **Idler EL, Benyamini Y**, Self-rated health and mortality: a review of twenty-seven community studies.

¹⁸ **Fosse NE, Haas SA**, Validity and stability of self-reported health among adolescents in a longitudinal, nationally representative survey.

¹⁹ **Statistiska Centralbyrån**, Barns villkor. Tabeller baserade på undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF). http://www.scb.se/sv/_Hitta-statistik/Statistik-efter-amne/Levnadsforhallande/Undersokningar-av-barns-levnadsforhallande/produktrelaterad-standard/Barns-villkor/ alternativt **Statistiska Centralbyrån**, Barns hälsa. Levnadsförhållanden rapport 115 <http://www.scb.se>. 121 Se t. ex. Marklund U, Skolbarns hälsovanor under ett decennium. Health Behavior in School-Aged Children. A WHO Collaborative Study samt **Statens Folkhälsoinstitut**. Svenska skolbarns hälsovanor 2009/10 grundrapport.

Tabell 37. Hälsa - livskvalitet. Skillnader mellan grupper med olika grad av förtroende till föräldrar. Andel (%) som skattar sin hälsa respektive livskvalitet som låg samt andelen som uppger att de har mer än två dagliga psykosomatiska besvär efter kön och stadium.

Variabel	Förtroende för föräldrar							
	Killar				Tjejer			
	Ingen	En	Båda	Sign. nivå	Ingen	En	Båda	Sign. nivå
Mellanstadiet								
<i>Antal</i>	181	83	1039		188	120	1023	
Hälsa – ej bra	11	17	7	**	17	20	5	***
Låg livskvalitet	16	22	6	***	26	20	8	***
➤ 2 besvär	23	35	22	*	36	49	32	**
Högstadiet								
<i>Antal</i>	241	93	744		238	197	724	
Hälsa – ej bra	23	19	12	***	34	32	23	***
Låg livskvalitet	39	28	10	***	53	33	18	***
➤ 2 besvär	7	8	4	*	21	25	13	***
Gymnasiet								
<i>Antal</i>	161	82	462		149	155	468	
Hälsa – ej bra	21	23	12	**	50	45	25	***
Låg livskvalitet	20	17	12	**	42	34	17	***
➤ 2 besvär	10	4	5	*	33	28	15	***

+ p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001.

Resultaten visar mycket entydigt att det finns ett starkt samband mellan förtroende för föräldrar och barnens/ungdomarnas bedömning av sin hälsosituation. Oberoende av ålder och kön är hälsosituationen bäst bland de som har förtroende för bägge föräldrar. Ser vi till skillnaden mellan de båda övriga grupperna framträder främst åldersskillnader men till viss del även könsskillnader. I mellanstadiet har barn som endast har förtroende för en förälder – speciellt bland killar – en något sämre hälsosituation. När vi kommer till de äldre ungdomarna – högstadiet och gymnasiet – är det däremot gruppen som inte har förtroende för någon förälder – då det finns skillnader – den sämre hälsosituationen. I högstadiet är skillnaderna ganska lika bland killar och tjejer men i gymnasiet är dessa större bland tjejer.

Resultaten skulle utifrån den tidigare beskrivningen av olikheter mellan grupperna – helt avsaknad av förtroende för föräldrar står för ett slags ”avståndstagande” medan det bland de som endast har förtroende för en förälder i många fall kan handla om att man har liten eller ingen kontakt med den andre föräldern – peka mot att avsaknad av kontakt med den ena föräldern ger sämre hälsa bland de yngre barnen. När barnen blir äldre skulle det däremot snarare var en sämre relation till föräldrarna som får en mer negativ inverkan.

Sammanfattning och diskussion

I den rapport som tidigare publicerats kring barn och ungdomars levnadsförhållande i Malmö framträder i flera sammanhang att förtroende för föräldrar på olika sätt påverkar levnadsförhållandena, speciellt när det gäller hälsa/livskvalitet²⁰. Syftet med denna rapport är att undersöka hur gruppen barn och ungdomar som inte har förtroende för någon förälder respektive de som endast har förtroende för en förälder skiljer sig från de som har förtroende för bägge föräldrar när det gäller social bakgrund och levnadsförhållanden i olika avseenden.

Materialet till rapporten har hämtats från slumpmässiga undersökningar i Malmö som genomförts under skoltid i mellan- och högstadiet samt gymnasiet år 2019. Sammantaget har 6489 elever besvarat enkäten. I mellanstadiet är svarsfrekvensen 87 %, i högstadiet 81 % och i gymnasiet 70 %. Bortfallet består av elever som av olika skäl inte varit närvarande vid den lektion då enkäterna besvarades.

Resultaten visar att det finns köns- och ålderskillnader. Tjejer har i lägre utsträckning förtroende för bägge föräldrar och fler har endast förtroende för en förälder. Andelen som har förtroende för bägge föräldrar minskar med ökad ålder.

Det finns en tydlig koppling till vilka vuxna barn och ungdomarna bor med. Barn och ungdomar som inte bor med båda föräldrar eller har växelvis boende saknar oftare förtroende för någon förälder. Samtidigt är det viktigt att observera att det även bland de som bor med båda föräldrar eller har växelvis boende – de största grupperna – finns ett flertal som inte har förtroende för någon förälder. Vid sidan av detta gäller att barn och ungdomar med utländsk bakgrund – även efter att hänsyn tagits till deras familjeförhållanden – i högre utsträckning uppger att de inte har förtroende för någon förälder. Till viss del gäller detta även för de som har låg socioekonomisk bakgrund.

Det finns också ett klart samband med skolsituationen. En bra relation till föräldrarna (förtroende för bägge) innebär att fler har förtroende för lärare och annan personal i skolan. De som har sämst relation till föräldrar (inte förtroende för någon) har markant sämre relationer till personalen i skolan. Dessa lägger också mindre tid på läxläsning, har lägre medelbetyg, skolkar i högre utsträckning och tycker oftare att de har sämre möjligheter i skolan än andra i samma ålder.

Ser vi till fritidssituationen gäller att många fler bland de som inte har förtroende för någon förälder är mindre intresserade av att ägna sig åt olika fritidsaktivitet. Till detta kan läggas att det är färre bland de som inte har förtroende för någon förälder som uppger att de vill börja med någon ny fritidsaktivitet. Speciellt framträdande är detta i mellanstadiet. Det är också färre bland de som saknar förtroende för bägge föräldrar som kommer med förslag på vad Malmö bör satsa på när det gäller fritids-/idrottsanläggningar liksom kulturverksamheter. Ett gemensamt mönster är att barn och ungdomar som inte har förtroende för bägge föräldrar i lägre utsträckning uppger att de vill vara med i idrottsförening, speciellt framträdande bland killarna. Skillnaden är något mindre framträdande i gymnasiet. I gymnasiet gäller dock att de som inte har förtroende för bägge föräldrar är mer intresserade av att vara med i kulturskolan, besöka fritidsgård/allaktivitetshus samt bland killarna att vara med i dansskola.

²⁰ Blomdahl U, Elofsson S, Bergmark K. **Ung livsstil Malmö 2021.**

Barn och ungdomar som har förtroende för bägge föräldrar tycker att de har det bättre på fritiden och har en mer ”optimistisk” syn på sina möjligheter på fritiden. Fler tycker att de har bättre möjligheter än andra i samma ålder, färre att de har sämre.

Inom psykologin tar man ofta upp att försämrade relationer till föräldrar kan kompenseras - i mer eller mindre utsträckning – genom bra relationer till andra vuxna och kamrater. Ser vi till i vilken utsträckning barnen/ungdomarna har förtroende för andra än föräldrarna tycks detta endast kunna ske i begränsad omfattning. De som har förtroende för bägge föräldrar har oftare förtroende för kamrater liksom andra vuxna vid sidan av föräldrarna. Sämst är situationen för de som inte har förtroende för någon förälder. Speciellt värt att observera är att detta även gäller för lärare och annan skolpersonal. Skolan har alltså en begränsad möjlighet att kompensera för sämre relationer till föräldrar.

Resultaten visar mycket entydigt att det finns ett starkt samband mellan förtroende för föräldrar och barnens/ungdomarnas bedömning av sin hälsosituation. Oberoende av ålder och kön är hälsosituationen bäst bland de som har förtroende för bägge föräldrar. I mellanstadiet har barn som endast har förtroende för en förälder – speciellt bland killar – en något sämre hälsosituation. När vi kommer till de äldre ungdomarna – högstadiet och gymnasiet – är det däremot gruppen som inte har förtroende för någon förälder som den sämre hälsosituationen.

Detta mönster stärks också om vi ser till levnadsförhållande som är kopplade till hälsosituationen. Andelen fysiskt aktiva är klart högst bland barn och ungdomar som har förtroende till bägge föräldrarna. Dessa har också bäst matvanor och upplever i lägst utsträckning upplever rädsla, otrygghet. De upplever sig i klart mindre utsträckning sig orättvist behandlade, utstötta/mobbade, mobbade/trakasserade på nätet och rädda på väg till och ifrån fritidsaktiviteter. Tjejer som inte har förtroende för någon förälder uppger att de oftare är rädda i sitt bostadsområde, när de åker buss, när de är ute i centrum eller i samband med träning.

Ungdomarnas syn på sina möjligheter i livet jämfört med andra i samma ålder är klart kopplade till förtroende för föräldrar. Ungdomar som har förtroende för bägge föräldrarna anger i lägre utsträckning att de har sämre möjligheter, i högre utsträckning att de har bättre än andra i samma ålder.

Sammanfattningsvis gäller alltså att barns och ungdomars relation till föräldrarna har en stor inverkan på deras levnadsförhållande, Detta gäller såväl skola, fritid som levnadsförhållanden i övrigt och hälsa/livskvalitet. Barn och ungdomar som har förtroende för bägge föräldrar har en bättre situation i alla dessa avseenden. Sämst är situationen för de som inte har förtroende för någon förälder men i de flesta fall är den också sämre bland de som endast har förtroende för en förälder. Resultaten visar alltså mycket tydligt att relationen till föräldrarna spelar en central roll i barns/ungdomars liv även upp i gymnasieåldern, troligen ännu längre.

Litteraturlista

- Andersson L B m fl** *Physical activity and clustered cardiovascular risk in children; cross-sectional study.* The European Youth Heart Study, 2006. The Lancet 2006 369 (9532): 299-304..
- Blomdahl U, Elofsson S.** *Hur många motionerar/idrottare för lite och vilka är dom?* 2007.
- Blomdahl & Elofsson:** *Jämställd och Jämlig! En studie av hälsa och offentligt resursutnyttjande på fritidsområdet bland barn och ungdomar i Stockholm stad i jämförelse med andra kommuner.* 2017. Stockholms universitet, Stockholms stad och forskningsprojektet Ung livsstil, nr 22.
- Blomdahl U, Elofsson S, Bergmark K. (2021).** *Ung livsstil Malmö 2021 – en studie i om levnadsvillkor, delaktighet och preferenser i åldersgruppen 10-19 år.* Ung livsstil i Malmö stad: www.malmo.se/Sa-arbetar-vi-med./Barn-och:ungas-fritid/ung-livsstil_Malo.html
- Currie C, Molcho M, Boyw W, Holstein B, Torsheim T, Richter M. K.** *Researching health inequalities in adolescents: The development of the Health Behavior in School aged Children (HBSC) Family Affluence Scale.* 2008. Social Science & Medicine 66(2008); 1429-1436.
- Stig Elofsson.** *Rädd att gå ut om kvällarna? En studie av högstadie- och gymnasieelever.* Stockholms universitet: Institutionen för socialt arbete, Kultur- och idrottsförvaltningen, Stockholms stad: Forskningsenheten.
- Elofsson, Bergmark, Blomdahl** *Matvanor och hälsa. En rapport från Ung livsstil Malmö.* 2021. Stockholms universitet, Malmö stad, Ung livsstil.
- Elofsson, Åkesson, Blomdahl** *Matvanor och deras betydelse för hälsa och livskvalitet. En studie av mellan- och högstadieelever samt gymnasieelever i Stockholm.* 2019. Stockholms universitet, Stockholms stad, Ung livsstil nr 28.
- Folkhälsomyndigheten** *Skolbarns hälsovanor 2017/18.* 2018 <https://www.folkhalsomyndigheten.se/contentassets/53d5282892014e0fbfb3144d25b49728/skolbarns-halsovanor-2017-18-18065.pdf>
- Fosse NE, Haas SA,** *Validity and stability of self-reported health among adolescents in a longitudinal, nationally representative survey.* Pediatrics. 2009
- Idler EL, Benyamini Y,** *Self-rated health and mortality: a review of twenty-seven community studies.* Journal of Health and Social behavior, 1997
- Larsson B.** *Ungdomar och idrotten; Tonåringars idrottande i fyra skilda miljöer.* Stockholms universitet: Pedagogiska institutionen, 2008
- Lundahl, A.** *Fritid och rekreation.* Låginkomstutredningen, 1971
- Marklund U,** *Skolbarns hälsovanor under ett decennium. Health Behavior in School-Aged Children. A WHO Collaborative Study.*
- Nilsson P.** *Fritid i skilda världar.* 1998. Ungdomsstyrelsen.
- Statens Folkhälsoinstitut.** *Svenska skolbarns hälsovanor 2009/10 grundrapport.*
- Statistiska Centralbyrån,** *Fritid 1976-2002.* Rapport 10.
- Statistiska Centralbyrån,** *Barns villkor.* Tabeller baserade på undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF). [http://www.scb.se/sv/Hitta-statistik/Statistik-efter amne/Levnadsforhallande/Undersokningar-av-barns-levnadsforhallande/produktrelaterad-standard/Barns-villkor/](http://www.scb.se/sv/Hitta-statistik/Statistik-efter-amne/Levnadsforhallande/Undersokningar-av-barns-levnadsforhallande/produktrelaterad-standard/Barns-villkor/)
- Statistiska Centralbyrån.** *Barns hälsa.* Levnadsförhållanden rapport 115 <http://www.scb.se>.
- WHO.** *Global recommendations on physical activity for health.* Geneva: World Health Organization, 2010. <http://www.who.int/dietphysicalactivity/publications/9789241599979/en/>.